

הזדהו למינעושה

גיליון שבועי ללומדי סדר קדשים בדף היומי | עיונים • פנינים • הלכות • מושגים • תמונות

עיוני הרף

הגאון רבי יצחק דב הלוי שכטר שליט"א, מראשי ישיבות 'קול תורה' ו'כתר תורה'

פרק טבול יום

בדין אכילה בק"צ הבא בטומאה

דף צ"ט ע"א בעי ר"א טמא בק"צ מהו שיחלקו לו מי אמרינן המחטא אמר רחמנא והאי נמי מחטא הוא או דלמא ראוי לאכילה חולק שאינו ראוי לאכילה אינו חולק, וברשי"י כתב דבק"צ שהקריבוהו טהורים קא מיבעיא ליה אי פלגי מיניה להאי טמא הואיל וראוי לחיטוי דק"צ דוחה טומאה, או דלמא ראוי לאכילה בעינן, אבל בהקריבוהו טמאין לא מיבעי לן שהרי אינו נאכל דקי"ל בכיצד צולין ק"צ באין בטומאה אבל אין נאכלין עכ"ל, ובד' רש"י ישל"ע דהא איתא ביומא דף ו' ע"ב דלמ"ד טומאה דחווה בציבור היכא דאיכא טהורין מהדרינן אטהורין וא"כ אם איירי דאיכא טהורין והקריבוהו בטהרה הא בכה"ג ליכא דינא דטומאה דחווה בציבור, וא"כ הא נמצא דהכהן הטמא אינו ראוי לחיטוי, ואפשר דרבי אושעיא ס"ל כמ"ד טומאה הותרה בציבור וליכא דין מהדרינן ודוחק וצ"ע.

ואשר נראה די"ל בזה דהנה ישל"ע בהך דינא דאם איכא טהורין מהדרינן אטהרה אם הוא דין דהיכא דאיכא טהורין לא חל דינא דטומאה דחווה בציבור, ואם הקריבו בטומאה הקרבן מיפסל, או דהוא רק דין לכתחילה דמהדרינן אטהרה, ונראה דשיטת רש"י דהדין מהדרינן הוא רק דין לכתחילה, אבל היכא שהקריבוהו טמאים הוי הקרבה כשרה, ואשר לפי"ז הרי ניחא דאה"נ איירי בדאיכא גם טהורין ואיכא דין מהדרינן אבל אכתי נחשב הטמא ראוי לחיטוי כיון דאם היה מקריב ה' הקרבן כשר, דהדין מהדרינן אינו מפקיע הדין דטומאה דחווה בציבור.

בענין קדמה חובת פסח לאנינות לענין הקרבה ולענין אכילה

דף ק' ע"א גמ' אביי אמר לא קשיא כאן שמת קודם חצות כאן שמת לאחר חצות קודם חצות דלא איחזי לפסח חיילא עליה אנינות אחר חצות דאיחזי לפסח לא חיילא עליה אנינות, ובפרש"י כתב ז"ל ודקתני בפסחים טובל ואוכל פסחו אלמא מייתי ליה אונן כשמת אחר חצות דקדמה חובת שחיטת פסח לאנינות ותו לא דחיא ליה אנינות מלשלח קרבנו, ומיהו ע"כ ש"מ אנינות לילה דרבנן דאי מדאורייתא היא היא לא הוי אכיל נהי דקדמה חובת שחיטה לאנינות אבל חובת אכילה לא קדמה ליה, ואכילת פסחים לא מעכבא לאביי, אלא משום דאנינות לילה דרבנן והם לא העמידו דבריהם במקום כרת דלמא ממנע ולא עביד, והנה ד' רש"י צ"ב במש"כ דאביי ס"ל דאכילת פסחים לא מעכבא, והא גם אי אכילת פסחים מעכבא מ"מ הא לכאורה כיון דקדמה האנינות לחובת אכילה ליכא דחיה על האיסור אנינות של אכילה, וא"כ בהכרח הא דטובל ואוכל פסחו לערב הוא משום דאנינות לילה דרבנן, וצ"ב הא דתלה זאת רש"י בדינא דאכילת פסחים לא מעכבא.

אכן הדברים מבוארים עפי"מ שכתב בשטמ"ק אות י"ז דאי אכילת פסחים מעכבא לא היה נחשב דחובת אכילה לא קדמה לאנינות דכיון דהאכילה מעכב בההקרבה נמצא דבעיקר חיובא דהקרבה נכלל נמי חובת אכילה, דהאכילה הוא מדיני ההקרבה של קרבן פסח שיהא נאכל וממילא נחשב דקדמה חובת האכילה להאנינות והיה מותר לו לאכול גם אי אנינות לילה דאורייתא, והיינו מש"כ רש"י דרק משום דס"ל לאביי דאכילת פסחים לא מעכבא

המשך בעמ' 2 <<

הלכות הרף

תורת הקדשים - מרן החפ"ז חיים

דף צח (א' טבת)

שם נותר לא שיק' כי אם בפשור הנותר לאחר זמן אכילתו אפ"ר התורה שישירף. ואין שיק' שם נותר בפעלי חיים, כגון אם הפריש שני קרבנות לאחריית

המשך בעמ' 7 <<

פניני הרף

הרה"צ אהרן פוטולסקי שליט"א

דף ק'

בדין אונן בכהן גדול ובכהן הדיוט

א. במועד קטן י"ד ב' מתבאר שאף שאין אונן שולח קרבנות, רגל דוחה אנינות ואונן משלח קרבנותיו ברגל. הגמרא מדמה לזה שכהן גדול שמקריב אונן

המשך בעמ' 12 <<

פלפולא דאורייתא

הרה"צ רפאל סויד שליט"א

האם אדם חייב לעשות

תחבולות כדי לקיים מצוה או כדי להימנע מאיסור

הקשה הגרי"ב שרייבר לרפו"ש בשיעור בחוה"מ פסח תשפ"א, ע"ד הגמ' בזבחים [צזב], דמבו' שיש חלק במח שנקרא גומרתא,

המשך בעמ' 13 <<

הגיליון מוקדש לרפואת אאמו"ר רבי ישעיהו צבי בן אסתר | להצלחת החתן אליהו בן מלכה

דבורה בת פרלה לרפואה שלימה | חי ערן בן עליזה לרפואה שלימה

ונראה בביאור הענין דהנה בס' ח' מרן רי"ז הלוי עה"ת בפרשת שופטים כתב ז"ל דהנה מצינו הרבה חילוקי דינים מד"ת בין מלכי בית דוד למלכי ישראל, דמלכי בית דוד טעונין משיחה ומלכי ישראל אין טעונין משיחה, וכן אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד וכו' ויסוד הדבר הוא משום דמלכות בית דוד נבחרה כדכתיב בכמה מקומות בקרא וביסוד הדין של בחירה נאמר דרק להם המלוכה ולא לאחרים, והנה ברמב"ם בפ"א מהלכות מלכים ה"ז כתב כיון שנמשח דוד זכה בכתר מלכות והרי המלכות לו ולבניו הכשרים עד עולם, הרי דבהבחירה של מלכות בית דוד נכלל שהמלכות היא שלו ולבניו עד עולם, ובה"ט כתב מלכי בית דוד הם העומדים לעולם שנאמר כסאך יהיה נכון עד עולם אבל אם יעמוד מלך משאר ישראל תפסוק המלכות מביתו, ואשר לפי"ז מבואר היטב דבזה שמשה רבינו רצה לישב נכלל דרצה שיהא לו דין מלכות שנבחרה, דהרי קודם שזכה דוד בכתר מלכות היו כל ישראל ראויים למלכות, וממילא יהא לו מלך כמו מלכות בית דוד ויהא מותר לישב, ונכלל בזה ג"כ דהמלכות תתקיים אצלו לעולם, וע"ז השיבו השי"ת אל תקרב הלום אין הלום אלא מלכות והיינו שלא יהא לו דין מלכות שנבחרה רק דהוא עצמו יהא לו דין מלך כדין מלכי ישראל, וממילא נכלל בזה תרתני גם הא דלא הותר לו לישב דאין לו דין מלך כמלכי בית דוד וגם דלא תתקיים המלכות אצל זרעו וא"ש.

בענין איסור פיגול בהעור

דף ק"ג ע"א מתני' כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו הכהנים בעורה שנאמר עולת איש עולה שעלתה לאיש, ובגמ' איתא עולה שעלתה לאיש פרט לשנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה שלא יהו הכהנים זכאין בעורה, וקשה ל"ל קרא דעולת איש למעט דפיגול אין הכהנים זוכין בעורה תפול"ל דאסור משום פיגול ובאיסורא דפיגול נכלל גם איסורא"נ, ולכאורה י"ל דהדין איסורא"נ של פיגול חל רק על הבשר דאית בו איסור אכילה של פיגול ונכלל בזה גם איסורא"נ אבל בהעור דאינו אוכל ולא חל בו איסור אכילה של פיגול ליכא ביה איסורא"נ, אכן יעוי' ברמב"ם בפ"ט מהלכות פסוה"מ ה"ט שכתב להדיא שזבח שנפסל במחשבת הזמן או במחשבת המקום ישרף העור, הרי דהעור ג"כ טעון שריפה, וצ"ע דא"כ ל"ל למעוטי מקרא דעולת איש תפול"ל דיש בו דין שריפת פיגול ונכלל בזה גם איסורא"נ.

ונראה די"ל דהנה בעיקר הא דכתב הרמב"ם דקרוב שקרב חוץ לזמנו העור ישרף יעוי' בס' ח' הגרי"ז בע"ב שנתקשה בזה דאיזה פסול פיגול יש בהעור, ונראה דהנה ברמב"ם כתב ז"ל אבל אם נפסל קודם הפשט הרי העור כבשר וישרף הכל, והנה בס' ח' הגרא"ל סימן כ"ט כתב דיסוד הדין דנפסל קודם הפשט העור כבשר אינו רק דכמו דהבשר נשרף כך העור אלא דיסוד דינו הוא משום דהעור נגרר אחר הבשר וחל ביה הדינים שיש בהבשר, ולפי"ז י"ל דבאמת כד דיינינן בהעור בפנ"ע לא חל ביה דין פיגול כלל גם לענין שריפה והא דחל ביה דין שריפה הוא משום דהעור נגרר אחר הבשר ואית ליה הדינים שיש בהבשר, ואשר לפי"ז י"ל דלולא מיעוטא דעולת איש והי' חל בהעור דין מתנו"כ זה עצמו היה מנתק את העור מדין הבשר וממילא דהיה נפקע מיניה דין שריפה, דהעור בפנ"ע אינו טעון שריפה, והיינו דאיצטרך למעוטי מקרא דעולת איש דנתמעט מדין מתנו"כ וממילא דנשאר ביה דינא דעור כבשר וישרף וא"ש.

בענין שריפת פרים שנטמאו

דף ק"ד ע"ב גמ' ת"ש דתני לוי שאירע בהן פסול ביציאתן מאי לאו פסול לינה לא פסול טומאה ופסול יציאה, ובגליון הש"ס להגרע"א כתב דהא דנקיט פסול יציאה הוא דלמ"ד טומאה הותרה בציבור לא

נמצא דהחויב הקרבה והחויב אכילה הוו ב' חויבים נפרדים הוא דנחשב דקדמה חובת אנינות להאכילה, וממילא דאי אנינות לילה דאורייתא היה אסור לו לאכול פסחו, והא דאונן שוחט ואוכל פסחו לערב הוא משום דאנינות לילה מדבריהם ולא העמידו דבריהם.

בענין הקרבת הקרבנות בשמיני למלואים

דף ק"א ע"א ודילמא באנינות אקריבתוה ופסלתוה אמר לו משה הן הקריבוה דפסלה בהו אנינות אני הקרבתי, וברש"י כתב ז"ל משה הן הקריבו בתמיה וכי בניי שהן הדייטים שמשו היום והלא עלי הטלת כל העבודה כדכתיב קרב אל המזבח ועשה וגו' ואני כהן גדול ומקריב אונן, וצל"ע בזה דהנה בפרשת פקודי כתוב דמשה רבינו הקריב את עולת התמיד ואת המנחה, וכתב רש"י אף ביום השמיני למלואים שהוא יום הקמת המשכן שמש משה והקריב ק"צ חוץ מאותן שנצטוו אהרן בו ביום שנאמר קרב אל המזבח וגו', הרי דאהרן הקריב רק את קרבנות המלואים אבל שאר ק"צ דלא היו שייכים למלואים הקריב משה רבינו, וא"כ שעיר ר"ח דל"ה מקרבנות המלואים הא היה מוטל על משה רבינו להקריב, וצ"ב הא דכתב רש"י עלי הטלת כל העבודה.

וי"ל בזה דהנה יעוי' בתו"כ פ' צו מכילתא דמילואים פרשתא א' דאיתא וישחט ויקח משה את הדם כל שבעת ימי המילואים היה משה משמש בכהונה גדולה וכו' מלה"ד לכת מלכים שנישאת ופסקו עם אמה שתהא משמשת עד שעה שתלמד בתה אף כך אהרן תחלה היה לוי וכו' כשנבחר להיות כ"ג א"ל הקב"ה למשה אתה תשמשי עד שילמוד אהרן עכ"ל, ומשמע דאחר שהתחיל אהרן לשמש פקע ממשה רבנו ע"ה דין כהן המשמש, ולפי"ז י"ל דהא דהקריב משה רבינו עולת התמיד הוא משום דהקרבת התמיד היה קודם הקרבת קרבנות המלואים כדמבואר בקרא, אבל אחר דכתיב דאמר משה לאהרן קרב אל המזבח פקע ממשה רבינו דין כהן המשמש והוטל העבודה על אהרן, והנה בקרא כתיב בפרשת שמיני ויקרב את המנחה וגו' מלבד עלת הבקר וכתב רש"י כל אלה עשה אחר עולת התמיד ומשמע דמיד אחר הקרבת התמיד הקריב קרבנות המלואים ואע"ג דשעיר ר"ח הוא תדיר מ"מ כ"ה ההוראת שעה שיעשה קרבנות המלואים מיד אחר התמיד, ואשר לפי"ז ניחא דשעיר ר"ח שהקרבנו ה' אחר הקרבת קרבנות המלואים היה זה מוטל על אהרן, [אכן בפ' הרא"ם בפ' שמיני כתב דקרבת המלואים קרבו לאחר שעיר ר"ח ולפי"ד צ"ע כנ"ל]

בענין המלכות של משה רבינו

דף ק"ב ע"א אמר עולא ביקש משה מלכות ולא נתנו לו דכתיב אל תקרב הלום ואין הלום אלא מלכות שנאמר מי אנכי ה' אלקים כי הבאתני עד הלם, מתיב רבה ר"י אומר יבמה מלך אמר רבא לו ולזרעו קאמר, ובחי' מהר"ל דיסקין עה"ת כתב לבאר דהנה הא דא"ל הקב"ה של נעליך וגו' כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא, יעוי' בפ' הרמב"ן שכתב דכל המקום נתקדש בקדושת מקדש ובמקדש איכא דינא דכהנים עמדו יחיפים, והנה איתא בחולין דף כ"ד דזקן א"י לעמוד ע"ג רגליו ולחלוץ מנעליו וע"כ רצה משה רבנו לישב ולחלוץ מנעליו, והרי קי"ל דאין ישיבה בעזרה רק למלכי בית דוד והיינו דא"ל הקב"ה אל תקרב הלום ואין הלום אלא מלכות עכ"ת, וישל"ע בדבריו דהרי מקשינן בסוגיין מהא דאיתא דמשה רבנו ע"ה ה' מלך ומשינן לו ולזרעו קאמר, הרי דמשה ע"ה עצמו ה' מלך וא"כ מ"ט לא הותר לו לישב, ועוד ישל"ע בדבריו דהרי גם אי ה' מלך מ"מ הא קי"ל דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד, והרי משה ל"ה מבית דוד.

דר"י דיצא דמה אם עלה ירד מ"ט זורק מקצת דמים בחוץ חייב והא אינו מתקבל בפנים דאם עלה ירד, וכמו"כ יקשה לר"י מקומץ שהקטירו בחוץ שחייב והא יצא הקומץ הו"ל כיצא דמה דאם עלה ירד, ות"י התוס' ז"ל ועוד נראה דהא דמיפטר לר"י משום דאין הקדש מקבלו היינו כשאין קדש מקבלו מחמת פסול אחר מלבד פסול זה שיצא לחוץ והעלהו, וניחא נמי דמתני' מחייב הקומץ והלבונה והקטרת שהעלן בחוץ אע"ג דאמרינן בריש המזבח מקדש דמנחות לריה"ג ירדו עכ"ד, ומבואר דאליבא דר"י נתחדש דכל דנפסל מחמת ההקדשה בחוץ חייב אע"ג דעתה אינו מתקבל בפנים, אכן הרי כ"ז לר"י אבל לר"ש הרי ליכא הוכחה מהא דזורק דמים בחוץ חייב דנתחדש דפסול יוצא חלוק משאר פסולים, דהא לשיטתו ביצא דמה אם עלה לא ירד.

ואשר לפי"ז הרי י"ל דרבנן דמתני' כר' יהודה ס"ל דיצא דמה אם עלה ירד וא"כ לשיטתם הרי א"א לומר דטעמא דשוחט בפנים ומעלה בחוץ חייב הוא משום דאם עלה לא ירד דא"כ יקשה מזורק בחוץ ומקטיר קומץ בחוץ, ובהכרח דנתחדש בזה דכל דנפסל מחמת הקרבת חוץ חייב וממילא דהה"נ שוחט בחוץ ומעלה בחוץ חייב, וע"ז השיב ראב"ר ש"דריה"ג ס"ל כר"ש דחייבא דחוץ תליא בזה דאם עלה לא ירד וא"כ ליכא הוכחה מהא דשוחט בפנים ומעלה בחוץ חייב לשוחט בחוץ ומעלה בחוץ, דשוחט בפנים ומעלה בחוץ חייב מתקבל בפנים דאם עלה לא ירד ושוחט ומעלה בחוץ אם עלה ירד וא"ש.

בענין חיובא דמוקטרי פנים ומוקטרי חוץ

דף ק"ז ע"א אשכחן מוקטרי פנים שהעלן בחוץ מוקטרי חוץ שהעלן בחוץ מנין, ובפשטות דשאלת הגמ' דמוקטרי חוץ כיון דאינם מתקבלים בפנים מני"ל דחייבין עליהם בחוץ, וקשה דבמתני' תנן דריה"ג ס"ל דהשוחט בחוץ והעלה בחוץ פטור שלא העלה אלא דבר פסול ואמרו לו רבנן אף השוחט בפנים ומעלה בחוץ כיון שהוציא פסלו, ומשמע דלרבנן מוקטרי פנים ומוקטרי חוץ חד דינא להו, וצע"ט הא מפורש בסוגיא דלכו"ע בעינן קרא לרבות מוקטרי חוץ וצ"ע.

ונראה בזה דבמוקטרי חוץ יש לדון לפטור מתרי טעמי חדא משום דהאימורים הוו אימורים פסולים וליכא בהו הכשר הקטרה בפנים, ועוד יש לדון דכיון דהקרבת נשחט בחוץ ול"ה עליו תורת שחיטת קדשים נמצא דהקרבת השתא הוי קרבן כי האי דאינו מתקבל בפנים ודינו כרובע ונרבע וכדו' דעצם הקרבן אינו מתקבל בפנים, ולפי"ז י"ל דמהא דקאמר ריה"ג דשוחט בחוץ ומעלה בחוץ פטור שלא העלה אלא דבר פסול משמע דהחסרון משום דהאימורים עצמם הוו אימורים פסולים ולא חזיין להקטרה, ואהא הקשו רבנן דא"כ גם בשוחט בפנים ומעלה בחוץ יהא פטור כיון דהאימורים עצמם הוו אימורים פסולים וע"כ דזה לא איכפ"ל הא דהאימורים עצמם הם פסולים, והא דבעינן קרא לרבות מוקטרי חוץ הוא משום דפקע מהקרבת עצמו דין פנים, והיינו דקרי להו מוקטרי חוץ דהוו אימורים מקרבן כי האי דליכא עליו דין פנים בהקרבתו.

בענין אם עלו לא ירדו בקבלה בכלי חול

דף ק"ח ע"א רבה אמר קבלה בכלי חול איכא בינייהו, והנה בפשטות קאי הסוגיא לענין האימורים דלראב"ר ש חייב בחוץ כיון דאם עלה לא ירד ולרבי פטור כיון דל"ה להאימורים שעה"כ, וישל"ע דלענין האימורים מאי איריא קבלה בכלי חול הא גם אי קבל בכלי קודש ונשפך הדם נמי ל"ה ליה שעה"כ דהא הזריקה הוא המכשיר את האימורים להקטרה, ומ"ש דנקט קבלה בכלי חול ולא נקט סתמא נשפך דמה איכא בינייהו.

שייך פסול טומאה, והקשה דא"כ איך נפרש הא דתני לוי דנפסל אחר זריקה שריפתו בעזרה מה פסול משכח"ל אם אין בו פסול לינה ולא נשאר בו רק פסול יוצא וממילא הוי נפסל ביציאתו דשריפתו בבירה עכ"ל, והנה מדברי הגרע"א מבואר דהא דמבואר בגמ' דאיכא פסול טומאה בבשר פרים היינו למ"ד טומאה דחוויה בציבור אבל למ"ד טומאה הותרה בציבור ליכא פסול טומאה בהבשר, והדברים צ"ב הא לכו"ע ק"צ קרב בטומאה ורק דנחלקו אם טומאה דחוויה בציבור או הותרה, ומאי תלי זה דאיכא הכשר הקרבה בהבשר בהפלוגתא אי טומאה הותרה בציבור או דחוויה בציבור וצ"ב.

ונראה בביאור ד' הגרע"א דהנה למ"ד טומאה דחוויה בציבור הא מבואר בפסחים דף ע"ו דמהני רק בצירוף ריצוי ציץ, וי"ל דס"ל להגרע"א דריצוי ציץ הוא רק במידי דקרב על המזבח, אבל בבשר פרים דמצותן בשריפה בחוץ לא שייך בזה ציץ, והיינו מש"כ הגרע"א דלמ"ד טומאה הותרה בציבור שייך קיום דין שריפה גם בטומאה, אבל למ"ד טומאה דחוויה דבעינן לזה ריצוי ציץ וציץ אינו מרצה על השריפה ממילא דא"י לישרף בטומאה.

בענין מחשבה בדבר שסופו לטמא טומאה חמורה

דף ק"ה ע"ב רש"י ד"ה צריכה מחשבה להצטרף פחות מכזית ממנה להשלים פחות מכביצה אוכלין לקבל טומאת אוכלין במגע, ובגליון הש"ס כתב רבנו הגרע"א ז"ל ק"ל אמאי לא פי' כפשוטו דצריך מחשבה שעי"ז יש לו טומאת עצמו לטמא אוכלין ומשקין כיון דסופו לטט"ח, ובנדה באמת לא כתב רש"י כן עכ"ד.

ולכאורה יש ליישב ד' רש"י דהנה בתוס' בב"ק דף ע"ז ע"א כתבו דלר"מ דס"ל דגם שעיר המשתלח מטמא מדין סופו לטט"ח מבואר דלא בעינן מחשבה היכא דסופו לטט"ח דהא שעיר המשתלח לאו אוכל הוא, והקשו דבכמה דוכתי קתני צריכים מחשבה וא"צ הכשר הרי דלגבי הא לשוויי אוכל לא מהני מה שסופו לטט"ח ותימה אי פליג ר"מ אכל הני, ועוד דבפ' טבוי" בעי לאוקמה הא דתנן צריכה מחשבה וא"צ הכשר כר"מ והיכי הוי בעי לאוכוחי הא ע"כ הא דצריכה מחשבה הוא דלא כר"מ עיי"ש, וי"ל דזהו דהוקשה לרש"י דהיאך בעי לאוקמה כר"מ הא תנן צריכה מחשבה ולר"מ הא בסופו לטט"ח לא בעי אוכל וא"כ לא נבעי מחשבה, והיינו מש"כ רש"י דאירי לגבי להשלים לפחות מכביצה אוכלין וטומאתו מדין טו"א וע"כ הוא דבעי מחשבה לאשוויי אוכל, ולפי"ז ל"ק ד' רש"י בנדה דשם קאי לקושטא דמילתא דהמשנה אתי נמי כרבנן ושפיר בעי מחשבה לאשוויי אוכל דאל"כ אינו מטמא מדין סופו לטט"ח וצ"ב קו' הגרע"א.

פרק השוחט והמעלה

בענין חיובא דשוחט בפנים ומעלה בחוץ

דף ק"ו מתני' שחט בפנים והעלה בחוץ חייב שחט בחוץ והעלה בחוץ פטור שלא העלה אלא דבר פסול [וברש"י כתב ואנן מתקבל בפנים בעינן דכתיב ואל פתח אהל מועד לא יביאנו] אמרו לו אף השוחט בפנים ומעלה בחוץ כיון שהוציא פסלו, ובתוס' הגרע"א על המשניות תמה בזה דהא בפסול יוצא דאם עלו לא ירדו חייב מתקבל בפנים, ובאמת בהסוגיא בדף ק"ח איתא דהשיב כן ראב"ר ש תחת ריה"ג אבל מ"מ תמוה מה עלה על רבנן להקשות, וגם שם איתא דרבי השיב תירוץ אחר תחת ריה"ג ואמרינן עלה שחיטת לילה וקבלה בכלי חול איכא בינייהו דלראב"ר ש חייב ולרבי פטור, הא באמת הכלל דהיכא דאם עלה לא ירד חייב בחוץ, ואמאי לרבי פטור בשחיטת לילה וקבלה בכלי חול עכ"ד.

ולכאורה יש מקום ליישב דהנה התוס' בדף ק"ח ע"א הקשו אליבא

ונראה די"ל להסוגיא קאי לפי"מ דקי"ל כרבי יהודה דיצא דמה אם עלה ירד, והנה התוס' בדף ק"ח הקשו דכיון דאם עלה ירד מ"ט חייב זורק דמים בחוץ והא אינו מתקבל בפנים, ות"י דאע"ג דבפנים אם עלה ירד מ"מ חייב עליו בחוץ כיון דלולא יציאתו ה"י מתקבל בפנים, ולפי"ד ה"נ קומץ שיצא דכוותה דלר"י אם עלה ירד הא דחייב מקטיר קומץ בחוץ הוא משום דלולא פסול יציאה היה מתקבל בפנים, וי"ל דס"ל להגמ' דכיון דעתה הא אינו מתקבל בפנים בהכרח דהא דחייב עליו בחוץ הוא משום דקודם שיצא היה מתקבל בפנים, והיינו דאמרין דאם נחסר לאחר שיצא כיון דכבר נפסל ביציאתו ועתה הרי אינו מתקבל בפנים, וכל חיובו הוא מחמת זה שמעיקרא קודם יציאה ה"י מתקבל א"כ לא איכפ"ל הא דעתה הוי חסר.

בענין חיוב מקריב עוף בחוץ בשחיטה ובמליקה

דף קי"א מתנ"י מלק בחוץ והעלה בחוץ פטור וכו' שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב, וברש"י ד"ה מלק בחוץ כתב ז"ל נבלה היא שאין מליקה אלא בפנים לפיכך פטור על העלאתו ועל מליקתו נמי פטור כדאמרן בריש פירקין השוחט ולא המולק, ומבואר ברש"י דיסוד פטורא דמלק והעלה בחוץ הוא משום דנבילה היא, ויעו"ל כמו"כ ברמב"ם בפיה"מ שכתב ז"ל כבר ידעת ממה שהקדמנו שמליקה בפנים ושחיטה בחוץ ואם נתחלף הענין הרי זה פסול והוא נבלה ולפי העיקר הזה יתבאר המאמר הזה כולו עכ"ל, הרי דתלי ג"כ פטורא דמלק והעלה בחוץ בזה דהוי נבלה, ולכאורה צ"ב מ"ט הוצרכו לזה דהוי נבלה והא כיון דאינו חייב על מליקתו בחוץ מקרא דהשוחט ולא המולק ממיילא דאינו חייב על העלאתו, דאי"ז בכלל פרשתא דמוקטרי חוץ כיון דלא נתחייב על שחיטתו בחוץ.

והנראה ללמוד מדבריהם דחיובא דהעלאה בחוץ לא תלי בזה דאיכא חיוב חוץ על השחיטה דגם בשחיטה כי האי דאינו חייב עליו בחוץ כל דשם שחיטה עלה ה"י חייב על העלאתו ורק משום דמליקה בחוץ הוי נבילה ולא חל ביה תורת שחיטה כלל הוא דמיפטר על העלאתו, והכי מדוקדק בד' רש"י שכתב קודם הא דפטור על העלאה ואח"כ כתב הא דפטור על המליקה ומשום דלא תלי זב"ז וב' פטורים נפרדים נינהו, ולפי"ז נראה דהוא דין מסוים במלק בחוץ דלית ביה תורת שחיטה כלל אבל בגוונא דשחט בחוץ ויש לו פטור על השחיטה כגון שנים ששחטו שפטורים משום שחיטת חוץ י"ל דשפיר יתחייב על העלאה דלא תלי חיוב העלאה בחיוב שחיטה.

פרק פרת חטאת

בענין היתר הבמות בגלגל

דף קי"ב ע"ב מתנ"י באו לגלגל הותרו הבמות, וקדשים קלים בכל מקום, וברש"י כתב הותרו הבמות כדילפינן לקמן מאיש כל הישר בעיניו ובד"ה קדשים קלים בכל מקום כתב דכיון דלא היתה חניתן סביב למשכן בטלה קדושת מחנה ישראל, והנה ברמב"ם בפיה"מ כתב באו לגלגל הותרו הבמות דלפי שתלה הכתוב איסור הבמות במחנה וכו' וזהו איסור הבמות לפי שמיום שפסקו המחנות ונכנסו לארץ נסתלקה מצות ל"ת זו ונשאר מותר שכל מי שרוצה להקריב בבמה מקריב כמו שהיה קודם המשכן שלא נאסר זה אלא במדבר במקום שהיה שהיו המחנות וראה גם ראה מה שאמר וקדשים קלים בכל מקום לפי שלא היה שם מחנה ידוע ופשוטו בנ"א בארץ עכ"ל, אכן ברש"י מבואר רק לגבי זה שקדשים קלים נאכלין בכ"מ דהוא לפי שבטלה קדושת מחנה ישראל אבל זה שהותר הבמות לא תלי זה בהא דבטלה קדושת מחנות רק דהיה זה מגזה"כ דאיש כל הישר בעיניו יעשה, וביאור ד' רש"י נראה פשוט דרק קדושת מחנה ישראל הוא דל"ה בגלגל כיון שלא ה"י חנייתן סביב למשכן אבל קדושת

וי"ל בזה דהנה בפסחים דף י"ג מבואר דראבר"ש ס"ל דכל שנתקבל הדם בכלי אמרינן כל העומד לזרוק כזרוק דמי וא"כ לשיטתו אם הקבלה היתה בהכשר נחשב שהי' להאימורים שעה"כ, וכדאיתא במנחות דף ק"א לשיטת ר"ש דס"ל דרק אוכל שראוי להאכילו לאחרים מטמא טו"א מ"מ מודה ר"ש בהיתה לו שעה"כ דמטמא טו"א, ואמרין שם דהיכא שהיתה הקבלה בהכשר והי' הדם ראוי לזריקה נחשב דהי"ל שעה"כ, וכן מבואר במעילה דף ה' דלמ"ד כל העומד לזרוק כזרוק דמי היכא דנתקבל הדם בהכשר נחשב דהי"ל להבשר שעת היתר לכהנים, וה"נ הכא דכוותה אם הקבלה היתה בהכשר נחשב דהי"ל שעה"כ ליקרב בפנים, וא"כ לראבר"ש גם אם הוי בעי שעה"כ היה חייב היכא דנשפך לאחר קבלה והיינו דנקט קבלה בכלי חול, דבזה הוא דפליגי רבי וראבר"ש.

בענין הקטרת אימורים בעולה

דף ק"ט ע"א מתנ"י המעלה כזית מעולה ומאימוריה חייב, ושמעתי ממו"ר הגרא"י הלוי שליט"א בשם מרן הגרי"ז שנסתפק אם בהקטרת עולה איכא דין מסוים של הקטרת אימורים מלבד הדין כליל, או דבעולה איכא רק דין הקטרת כליל וליכא ביה קיום מסוים של הקטרת אימורים, ודייק ממתנ"י דתני דהמעלה כזית מעולה ואימוריה חייב דש"מ דמלבד דאיכא בעולה דין כליל איכא דין של הקטרת אימורים בעולה והיינו דאתי לאשמעינן דהמעלה כזית מעולה ואימוריה חייב, דאם נימא דליכא דין הקטרת אימורים בעולה וכל דינו הוא דין כליל גרידא מה הוצרך לאשמעינן דמצטרפין עכ"ד, והנה ברמב"ם בסה"מ בשורש י"ב כתב ז"ל הנה אנחנו שנצטוינו שתהיה מלאכת העולה כך והיא שישחטה ויפשיטה וינתחנה ויזרוק דמה על תואר כך ויקריב חלבה ואח"כ ישרוף כל בשרה, והנראה להדיא מל' הרמב"ם דאיכא דין מסוים של הקרבת חלבה מלבד הדין כליל, ונראה נפק"מ לפי"ז דהנה יעו"ל בס' ח' מרן רי"ז הלוי בהלכות מעה"ק שכתב דבדין הקטרת אימורים לא נאמר דין בשר, והעצמות שיש בהאליה מקטירים אותם גם כשפירשו מן הבשר, ורק בדין הקטרת עולה נאמר דהדין הקטרה הוא בהבשר מקרא דועשית עולותיך הבשר והדם, והעצמות דין הקטרתן רק במחוברין להבשר, ואשר לפי"ז הרי איכא נפק"מ בעולה גופיה אם מקטירין העצמות שבהאליה שפירשו מן הבשר דאם נימא דיש בעולה גם דין הקטרת אימורים א"כ העצמות שבהאליה מקטירים אותן, דבדין הקטרת אימורים לא נאמר דין בשר אבל אם בעולה לא נאמר דין הקטרת אימורים רק דין כליל לחוד א"כ נאמר בזה דין בשר, וממיילא דאין מקטירין את העצמות בפנ"ע גם בהנך עצמות שהם בכלל אימורים.

בענין חסרון בחוץ

דף קי"א ע"א אבעיא להו חסרון דחוץ שמיא חסרון או לאו שמיא חסרון מי אמרינן כיון דנפק איפסלו להו מ"ל חסר מ"ל יצא, או דלמא יוצא דאיתיה בעין דליתיה בעין לא, וברש"י כתב איפסול ליה ואפ"ה מחייב עליה בחוץ ומ"ל יוצא מ"ל חסרון, והנה בתוס' בדף ק"ט ע"א נסתפקו בקומץ שחסר אם דינו דאם עלה ירד כיון דחסרון כבע"מ או דאם עלה לא ירד והא דפטור עליו בחוץ הוא מגזה"כ דעל השלם הוא חייב ולא על החסר, והנה אם נימא דפסול חסר אם עלה ירד הרי צ"ב הא דאמרין כיון דנפק איפסלו להו מ"ל חסר מ"ל יתר, והא דינא חלוק דאם אינו חסר דינו דמתקבל בפנים ואם הוא חסר אינו מתקבל בפנים, וגם לפי"מ שכתבו התוס' דפטורא דקומץ שחסר הוא מקרא דעל השלם הוא חייב ולא על החסר ג"כ צ"ב הא דאמרין מ"ל חסר מ"ל יתר הא בחסר איכא מיעוטא דעל השלם הוא חייב ולא על החסר.

ביה הקרבה בתורת חובה ורק דאינו עולה לחובה, והיינו דפריך וכי יש לך דבר שאינו כשר לשמו וכשר של"ש, דכיון דהוא מחו"ז ולא שייך ביה הקרבה בתורת חובה הה"נ דאי ליקרב שלא לשמה.

בענין הקרבה שלא לשמו בחוץ

דף קט"ז לעולם בזמנו ושלא לשמו ור"א היא דאמר מקשינן אשם לחטאת ותנא טפל וה"ה לעיקר, ופרש"י דאע"ג דעקר שם אשם מיניה אכתי אי הוי מעייל ליה לפנים הוי כשר למישחטי' סתמא וכשר לשם אשם ועולה לשם חובה דמשום דיבוריה לא מיעקר שמיה מיניה וכל כמה דלא שחטיה ליה בעקירת שמו סתמא לשמו, הלכך כי שחטי ליה ראוי בפנים לשמו היה, והנראה מבואר ברש"י דטעמא דחייב עליו בחוץ משום דמתקבל בפנים לשמו אבל אילו ה' נעקר מיניה הדין הקרבה לשמה קודם שחטיה ל"ה חייב עליו בחוץ, וצ"ע הא גם אי ה' נעקר מהקרבת דין הקרבה לשמה אכתי ה' נחשב מתקבל בפנים דהא בפנים דינו דאם עלו לא ירדו, ולהדיא איתא לעיל בדף ק"ט דפסח וחטאת ששחטן שלא לשמן חייב עליהם בחוץ כיון דבפנים דינם דאם עלו לא ירדו, וצ"ע הא דתלי רש"י חיובם בפנים בזה דאית להו בפנים דין הקרבה כשרה.

ונראה בזה דהנה לעיל בדף ס"א הביאו התוס' שיטת רש"י דפסולא דשלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל הוא רק בשלמים ולא בשאר קרבנות, והקשו התוס' דלפ"ז גם בשלמים הוי הדין דאם עלה לא ירד וקשה מהא דאיתא ביומא דף ס"ג דשלמים ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל פטור דאינו מתקבל בפנים והא מיתכשר בפנים דאם עלה לא ירד, ויעו"ל בד' התוס' בדף נ"ט ע"ב שג"כ נתקשו בזה ות' דהתם איירי בהעלאה דכיון דהשחטיה נעשית כהלכתה מחייב בהעלאה כיון דמתקבל בפנים אבל הכא דאין השחטיה כהלכתה לא, ואפילו את"ל דפסח וחטאת ששחטן של"ש בחוץ חייב הבהמה ראויה בפנים לכתחילה אבל אלו קדשים אינם ראויים לפנים לכתחילה, ומבואר מד' התוס' דהא דמהני דינא דאם עלו לא ירדו לחייב בחוץ הוא רק לענין העלאה ולא לענין שחטיה, ולפ"ז ניחא ד' רש"י דאם ה' נעקר מיניה דין הקרבה לשמה קודם שחטיה ה' נחשב אינו מתקבל בפנים לענין שחטיה, וע"כ הא דחייב בחוץ משום דהקרבת מתקבל בפנים בתורת הקרבה לשמה דלא פקע מיניה סתמא לשמו.

אכן צ"ע מהא דאיתא בבכורות דף י"ד דאליבא דר"ע דבע"מ אם עלו לא ירדו חייב על שחטתו בחוץ כיון דבפנים אם עלו לא ירדו וצ"ע.

בענין אכילת קק"ל בשעת מסעות

דף קט"ז ע"ב רש"י ד"ה אימא בכל מקומות מחנה ישראל שאפ"ל בשעת סילוק מסעות אין נפסלים אלא מוליכן עמו ובמקום חנייתן אוכלין במחנה, ובתוס' כתבו ע"ז ז"ל ונראה דאף בשעת הליכתם שרי כיון דאמרין לעיל אע"פ שנסע אה"מ הוא, וצ"ב שיטת רש"י מ"ט א"א לאכול קדשים בשעת מסעות.

ויש לבאר בזה עפ"מ שכתב בס' ח' מרן רי"ז הלוי עה"ת בפרשת ראה דבדין אכילת קק"ל איכא תרתי חדא דבעינן מחנה ישראל דזהו המחיצה של החפצא ואם יצא משם נפסל ביצא, ונלמד מקרא דתאכלוהו במקום טהור, ושנית איכא דין במעשה האכילה דבעינן שיאכלוהו לפני ה' ואי"ז דין מחיצה בהחפצא לענין פסול יוצא, וי"ל דס"ל לרש"י דהא דילפינן מקרא דאע"פ שנסע אה"מ הוא היינו לענין זה דיש עליה שם מחנה ישראל והוי תוך המחיצות ואינו נפסל ביצא, אבל הא מיהא לקיום דין אכילה בעינן דהמשכן יהא בהקמתו ולא בפירווקו דבלא"ה אינו נחשב אכילה לפני ה' והיינו מש"כ רש"י

מחנה שכינה דהוא קדושת מחיצות ודאי היה גם בגלגל וכדתנן דקדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים וע"כ כתב דהא דהותרו הבמות הוא מגזה"כ דאיש כל הישר בעיניו יעשה, וצ"ב ד' הרמב"ם דתלי היתר הבמות בהא דבטל קדושת מחנות והא בפשטות איסור במות תלי רק בדין מחנה שכינה.

ונראה בד' הרמב"ם עפ"מ שכתב המאירי בסוטה דף ט"ז ז"ל ואפשר שנוב וגבעון לא היה הנכנס שם בטומאה חייב הרי דדן לומר שבנוב וגבעון לא היה קדושת מחנה שכינה בשלימות לענין חיובא דביאת מקדש בטומאה, וי"ל דהכי סבר הרמב"ם והיינו מש"כ דמה"ט הותר הבמות דכיון דלא היה קדושת מחנה בשלימות לא היה בזה דין איסור במות.

בענין אין מנחה ועופות בבמה

דף קי"ג ע"א ר"י אומר אין מנחה בבמה וכיהון ובגדי שרת וכו', והנה בתוס' בדף קי"ט ע"ב כתבו ז"ל מנחה לא הויא דומיא דאינך דמאן דאית ליה אין מנחה בבמה היינו דלא קרבה כלל אפילו בבמה גדולה כגון מזבח הנחושת שבנוב וגבעון וכולהו נהגו דכו"ע מודו דבקדשי במה גדולה יש חיצוי עכ"ל, וצ"ע לפ"ז הא דתני הך מילתא דאין מנחה בבמה בהדי שאר מילי והא דינא דאין מנחה בבמה הוא גם בבמה גדולה ושאר מילי אין נוהגים רק בבמה קטנה, ונראה די"ל בזה דהנה יעו"ל להלן בדף קי"ז ע"ב בתוס' ד"ה ורבנן דגרסי בגמ' דאין מנחה בבמה ליחיד ומבואר דדינא דאין מנחה בבמה הוא רק ליחיד אבל מנחת ציבור קרבה בבמה, ויעו"ל בס' ח' מרן רי"ז הלוי עה"ת פרשת אמור שכתב דזה מוכרח דדינא דאין מנחה בבמה הוא רק ליחיד אבל מנחת ציבור ודאי קרב במנחה גדולה דהא בגלגל הקריבו מנחת העומר, וכן לחה"פ היה בנוב וגבעון, ולפ"ז לכאורה יש מקום ליישב הא דתני הך דינא דאין מנחה בבמה בהדי שאר הדינים שאין נוהגין בבמה קטנה ונוהגים בבמה גדולה, דבבמה קטנה לא ה' מנחה קרב כלל, משא"כ בבמה גדולה שפיר מצינו מנחה בק"צ [ומש"כ התוס' בדף קי"ט דאין מנחה בבמה הוא גם בבמת ציבור כוונתם במנחת יחיד].

והנה בדף קי"ט ע"ב איתא דלדברי האומר אין מנחה בבמה הה"נ דאין עופות בבמה דכת' זבחים ולא מנחות זבחים ולא עופות, וצ"ע דא"כ מ"ט לא קאמר נמי ר"י דאין עופות בבמה, אכן להמבואר י"ל דר"י תני רק הנך מילי דליתנייהו בבמה קטנה ואיתנייהו בבמה גדולה אבל עופות ליתנייהו נמי בבמה גדולה דהא לא מצינו עוף לציבור, וע"כ קאמר רק דאין מנחה בבמה דהוא דין מסוים בבמה קטנה ולא קאמר נמי עופות וא"ש.

בענין הקרבת אשם מחו"ז שלא לשמה

דף קי"ג ע"ב גמ' א"ר חלקי בר טובי לא שנו אלא לשמו אבל של"ש חייב הואיל וראוי לשלא לשמו בפנים, א"ה לשמו נמי ניחייב וכו' בעי עקירה, מתקיף לה ר"ה וכי יש לך דבר שאינו כשר לשמו וכשר של"ש וצ"ב יסוד פלוגתתם בזה.

ויש לבאר בזה דפלוגתתם הוא ביסוד דינא דבהקרבה שלא לשמה איכא דינא דכשר ולא עלו לשם חובה וילפינן לה מקרא דכאשר נדרת לה' אלקיך נדבה דאם כמו שנדרת יהא נדר ואם לאו נדבה תהא דרב חלקי בר טובי ס"ל דע"י הקרבה שלא לשמה נתחדש ביה דין הקרבה מחודשת בתורת נדבה, ואע"ג דבעלמא לא שייך הבאת אשם בתורת נדבה מ"מ שלא לשמה שאני דנתחדש בזה דין הקרבת נדבה, מקרא דואם לאו נדבה תהא, אכן ר"ה פליג וסובר דע"י הקרבה שלא לשמה לא נתחדש הקרבה מחודשת בתורת נדבה דלעולם נשאר

דאוכלין הקדשים בשעת חניה אחר ההקמה.

בענין מחנה לוי בשילה

דף קי"ז ע"א אלא לעולם כולוהו תלתא הוו ומאי לא היו אלא שתי מחנות לקליטה מכלל דבמדבר הוא קליטה מחנה לויה אין וכו', והנה בפשטות יש לבאר הא דמחנה לויה ל"ה קולט בשילה דהדין קליטה של מחנה לויה הוא דין קליטה במסוים בשעה שהיו ישראל במדבר ולא היו ערי מקלט קולטות הוא דנתחדש דמחנה לויה קולט, אבל אחר שבאו לשילה וכבר הופרשו ערי מקלט וערי הלויים שהם היו קולטין תו הופקע דין קליטה ממחנה לויה, אכן צ"ב לפי"ז לישנא דברייתא דבשילה לא היו אלא שני מחנות לבד והא לכאורה להמסקנא ל"ה גריעותא בשם מחנה לויה אלא דהוא דין מסוים בקליטה דמחנה לויה ל"ה קולט, ומל' הברייתא נראה דהיה זה גריעותא בעיקר תורת מחנה לויה.

ונראה לבאר בזה דחלוק דין מחנות במדבר מדין מחנות במקדש, דבמדבר היה שם מחנה לויה תלי בזה דחניית הלויים ה' סביב למשכן, ומחנה ישראל היה תלוי בהדגלים, אבל במקדש ה' להר הבית קדושת מקום של מחנה לויה אבל ל"ה מקום חנייתן של לויים, וכמו"כ בשילה ה' קדושת מחנות בהמקום ולא מחמת דה' מקום חנייתן של הלויים, וי"ל דהיינו הא דקאמר דבשילה לא היה אלא שתי מחנות ולא היה מחנה לויה, וע"ז מקשי דהרי ה' מחנה לויה לגבי שילוח טמאים ומשני דלא היה מחנה לויה לענין קליטה, דהדין קליטה תלי בזה דהוי מקום חנייתן של הלויים ולא בדין קדושת מחנות וא"ש, אכן אכתי צ"ב הא דתני דבשילה לא היה אלא ב' מחנות והא גם במקדש היו רק שתי מחנות לקליטה דלא מצינו דהר הבית היה קולט דהר הבית נמי לא ה' מקום חנייתן של הלויים ורק דנתקדש בקדושת מחנה לויה וצ"ת.

בענין הקרבה בכורות בבמה

דף קי"ח ע"א כי כתיב איש להכשיר את הזר זר מוזרק הכהן את הדם על מזבח ה' נפקא מהו דתימא ליבעי קידוש בכורות כמעיקרא, ויש לדקדק בהא דנקט לישנא דקידוש בכורות, ולא קאמר בפשיטות מהו דתימא ליבעי בכורות כדמעיקרא, וכדתנן במתני' עד שלא הוקם המשכן היתה העבודה בכורות, וס"ד דבבמה נשאר דין הקרבה בכורות.

ונראה בזה עפ"י"מ שנדפס בזה דברים בשם מרן הגרי"ז דחלוק הוא דין בכור שהקריבו עד מ"ת מבכור שהקריבו במ"ת, דבכור שהקריבו עד מ"ת לא ה' דין בהכשר הקרבן דבעי בכור, והדין עבודה בכורות ה' דין מינוי להקרבה, וכדחזינן במד"ר בפרשת במדבר דהבכורה נמסרה מאב לבן, וגם חזינן דעשיו מכר הבכורה ליעקב הרי דה' רק זכות של הבכור לעבוד, דאם הוא דין בהכשר הקרבן דבעי בכור מ"ש מכירה בזה, אבל לגבי ישראל נאמר בקרא דקדש לי כל בכור דאיכא דין בהכשר הקרבן דבעי בכור, ואשר לפי"ז מבואר היטב לישנא דהגמ' מהו דתימא ליבעי קידוש בכורות כדמעיקרא, דבסוגיין איירינן לגבי עיקר הכשר הקרבן ובוה אמרינן דס"ד דלגבי ישראל ה' דין קידוש בכורות גם בבמת יחיד, וממילא דה' מעכב זאת בהכשר הקרבת הקרבן והיינו דקאמר מהו דתימא ליבעי קידוש בכורות דיינינן מחמת זה דהבכורות נתקדשו לעבודה ולא מדין זכות הבכורים לעבוד וא"ש.

בענין אכילת מע"ש בזמן נוב וגבעון

דף קי"ט ע"א א"ל ר"ל לר"י א"ה מעשר שני נמי ליתני, וברש"י כתב

ז"ל אי הכי דשעת היתר הואי נייתי נמי מע"ש לנוב וגבעון שהרי נסתלקו כל קדושת שילה ומאי טעם לא תנן במתני' לאוכלו שם, ובס' קרן אורה הקשה דהא אי לא הואי שעת היתר במות הרי ודאי קשה דמ"ט נאכל בכל ערי ישראל ומ"ש ממע"ש בזה"ז דאינו נאכל בכל ערי ישראל וע"ג דליכא מקדש ומ"ט מקשי רק משום דהוי שעת היתר הבמות.

ונראה לענ"ד דיש ליישב דדינן חלוק דבזה"ז גם אי חרב המקדש אבל האמיהא קדושת מקדש וירושלים קיימא וע"כ אע"ג דא"א לקיים שם מצות אכילה כיון דליתא מזבח אבל האמיהא עיקר מקום אכילתו הוא בירושלים וקדושת ירושלים קיימת גם בזה"ז ואית להמע"ש דין הבאת מקום וע"כ אינו נאכל בכל ערי ישראל, אבל בשילה גם אם נימא דלאחר שחרב נשאר קדושת שילה הא כ"ז במקום המשכן עצמו, אבל לענין אכילה כיון דבשילה דין אכילה הוא בכל הרואה וכשחרבה שילה בטל דינא דבכל הרואה א"כ לא חשיב שילה מקום אכילה כלל ובטל דין הבאת מקום בשילה, וממילא דנאכל בכל מקום, והיינו דמקשי דכיון דמשחרבה שילה הוי שעת היתר הבמות א"כ יהא דין הבאת מקום לנוב וגבעון דשם ה' הבמה גדולה.

והנה בגמ' משני דשם שם מארון קא ילפי דכיון דארון ל"ה אינהו נמי ל"ה ופרש"י דכתיב ואכלתם שם א"נ לפני ה' אלקיך תאכלנו במקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם, ומבואר דכיון דל"ה ארון ממילא בטל דין הבאת מקום ונאכל בכל ערי ישראל, וצ"ב דהא בנפגם המזבח נמי א"א לאכול שם מע"ש ומ"מ אינו נאכל בכל ערי ישראל וכדחזינן בזה"ז דאינו נאכל בכ"מ.

אכן להמבואר י"ל דדינן חלוק דהא דבעינן ארון אינו רק תנאה בעלמא לקיום דין אכילה אלא דהוא מבואר עפ"י"מ דאיתא בתוספתא דאיזהו במה גדולה בשעת היתר הבמות אהל מועד נטוי כדרכו אין הארון שם, הרי דכל דליכא ארון נתבטל מיניה תורת מקדש וחל ביה תורת במה, וי"ל דעיקר הילפותא דשם שם דבעינן ארון הוא דלקיום דין אכילה בעינן ארון שיחול ביה תורת מקדש, ונמצא דבדליכא ארון הוי חסרון בעיקר תורת מקדש לענין אכילה וממילא נתבטל מהמע"ש דין הבאת מקום ודינו דנאכל בכ"מ, אבל בנפגם המזבח דלא נתבטל מיניה עיקר קדושת המקום לא נתבטל מיניה דין הבאת מקום והוא תנאי רק לקיום דין אכילה דבעינן מזבח וע"כ גם בנפגם המזבח אינו נאכל בכ"מ וא"ש.

בענין שחיטת לילה בבמה

דף ק"כ ע"א איתמר שחיטת לילה בבמת יחיד רב ושמואל חד אמר כשרה וחד אמר פסולה, והנה ישל"ע למ"ד דשחיטת לילה כשרה בבמת יחיד מ"ש דלא תני לה במתני' בהדי הדינים דחלוקים הם במה גדולה מבמה קטנה, וי"ל בזה דהנה בגמ' מייתי דר"א רמי קראי אהדדי דבקרא קמא כתיב גשו אלי היום אבן גדולה דמבואר דההקרבה צריכה להיות ביום, ובקרא בתרא כתיב ויאמר שאול וגו' ויגישו כל העם איש שורו בידו הלילה וישחטו שם ומשני כאן בקדשי במה גדולה כאן בקדשי במה קטנה, הרי דהדין יום לא תלי בזה אי מעשה השחיטה היתה בבמה גדולה או בבמה קטנה, אלא דהוא דין בהקרבת דקדשי במה גדולה בעו יום בשחיטה משא"כ קדשי במה קטנה לא בעו יום, וי"ל דבמתני' דתני החלוקים בין במה גדולה לבמה קטנה הוא לענין הדינים התלויין במעשה ההקרבה עצמה אם הוא בבמה גדולה או בבמה קטנה כגון דין כהונה וכלי שרת דזהו מהדינים התלויין במעשה ההקרבה אם הוא בבמה גדולה או בבמה קטנה, משא"כ דין יום דתלי בהקרבת אם הוא קדשי במה גדולה או קטנה לא תני במתני'.

דף צח (א' טבת)

שם נותר לא שיק' כי אם בבשר הנוותר לאחר זמן אכילתו אמרה התורה שישירף. ואין שיק' שם נותר בבעלי חיים, כגון אם הפריש שני קרבנות לאחריות חובתו שאם יאבד האחד יתכפר באחר וכיוצא בזה, לא שיק' על זה שם נותר שישירף כדין נותר.

דין פגול שיק' בין בשלמים ובין בכל דבר שיש בו מפגל ומתפגל, ומבאר לעיל בפרק בית שמאי.

בין חטאת ובין כל קרבנות, אין באה אלא משל חלין, ולא ממעות מעשר שני.

בין אשם ובין כל קרבנות, אפלו של עולה שהיא כליל, עצמותיהן מתרין להנות מהן ואפלו לעשות מהן פלים, ופרטיו מבאר לעיל בפרק המזבח מקדש.

פרק שנים עשר

טבול יום, ומחסר כפורים, ואונן, וקטן, ובעל מום - כלם אינם ראויים לזריקה [והוא הדין לקבלה והולכה]. ומכל מקום יש חלוק ביניהם, דבעל מום ואפלו הוא מום קבוע, הואיל וראוי לאכילת קדשים - חולק בהן, וטבול יום ומחסר כפורים ואונן, הואיל ואינם ראויים לאכילה בשעת עבודה - אינו חולק בהן. וקטן, אף על גב דמתר לאכל קדשים, הואיל שלא הגיע לכלל איש - אינו חולק בהן.

דף צט (ב' טבת)

בעל מום שנטמא, הואיל ואינו ראוי לאכילה אינו חולק. ואפלו כהן גדול שמתר להקריב באנינות, כיון שאינו אוכל אינו חולק לאכל לערב. וכן טמא בקרבנות צבור שהקריבוהו טהורים, אף דהוא היה אז ראוי גם כן לעבודה דקרבן צבור דוחה טמאה, מכל מקום הואיל ואינו ראוי לאכילה אינו חולק בהן לאכל לערב.

וכל שאין לו חלק בבשר, אין לו חלק בעורות.

אפלו טמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר חלבים, אין לו חלק בבשר.

האוכל שלישי של תרומה, וכן של חלין שנעשו על טהרת תרומה, הרי זה אסור לאכל תרומה עד שייטבל. ומתר ליגע בתרומה, באכילה עבוד רבנן מעלה, בנגיעה לא עבוד רבנן מעלה.

האונן אחר שתם זמן אנינותו, ומחסר כפורים אחר שהביא כפרתו, צריכין טבילה לאכל הקדש. אבל לא לתרומה, שהאונן ומחסר כפורים מתרין לאכל בתרומה אפלו בעוד שלא עבר אנינותו ובעוד שלא הביא עדין כפרתו. ומפני מה צריכים טבילה לקדש, מפני שעד עתה היו אסורין לאכל בקדש והסיחו דעתם מאכילת קדש, ושטמא נטמאו והם לא ידעו.

ולא עשו מעלה זו אלא לאכילה, אבל לנגיעה, האונן נוגע בקדשים קדם טבילה, ואפלו בעת אנינותו מתר ליגע. אבל מחסר כפורים אסור ליגע בקדשים, דקדם שהביא כפרה עדין בכלל טמא הוא לענין קדשים, אבל אחר שהביא כפרתו יש אומרים דמתר ליגע אפלו קדם טבילה כמו אונן.

הא דאמרין שטבילה מועלת לאונן לענין אכילת קדשים, דוקא שטבל אחר שתם אנינותו, אבל טבל בעודו אונן [והוא הדין במחסר כפורים בעוד שלא הביא כפרתו] הטבילה כמאן דליתא.

עוד אמרו חז"ל, אימתי מהני טבילה לקדש, הני מלי היכא דלא היה שם הסח הדעת, אבל אם הסיח דעתו מלשמר עצמו מטמאת מת צריך הזאת שלישי ושביעי, ואפלו לתרומה. ואפלו אם לא הסיח

דעתו כי אם מטמאת שרץ, צריך על כל פנים טבילה והערב שמש, ואפלו לתרומה נמי, אלא אם כן אמר נשמרתי מדבר המטמאני טמאה דאורייתא דבעי הערב שמש ולא נשמרתי מדבר הפוסלני לאכילת קדשים מדרבנן דלא בעי הערב שמש, אז אין צריך אלא טבילה לבד לקדש.

אונן, אף שאינו חולק עם הכהנים, מכל מקום אי מזמנים לו שאר הכהנים לאכל עמהם בערב אחר שפלה אנינותו - טובל ואוכל עמהם. במה דברים אמורים שאותו היום לא היה יום המיתה אלא יום הקבורה דאנינותו אינו אלא מדרבנן ולכך לא תפיס לילו, אבל אם אותו היום היה יום המיתה - תופס לילו מדרבנן ואסור לאכל בקדשים דאכילת קדשים הוא רק מצות עשה והעמידו דבריהם במקום עשה.

ופסח שחייבו הוא יותר שהוא בכרת, לא העמידו חכמים דבריהם, ועל כן האונן שוחטין עליו הפסח בערב פסח וטובל בערב ואוכל פסחו. במה דברים אמורים שמת לו המת אחר חצות שנקבר בתחב בקרבן פסח, אבל אם מת לו המת קדם חצות - אין שוחטין עליו אלא ידחה לשני. ויש אומרים דבדיעבד אם שחטו וזרקו עליו, אפלו קדם חצות, טובל ואוכל לערב.

דף ק (ג' טבת)

מצוה לכהן לטמא לקרוביו. לא רצה - מטמאין אותו על כרחו.

הרי שהיה כהן גדול, או נזיר, או הולך לשחט פסחו, או למול את בנו ואם יתעסק במתו לא ימול את בנו, ומת לו מת מקרוביו, אינו מטמא להם. ואם ארע לו מת מצוה, אפלו היה כהן גדול וגם נזיר ואיך הדברים - מטמא לו ודוחה את הכל.

אנינות חל מן התורה ביום המיתה, אפלו אחר שנקבר. ואנינות לילה אינו אלא מדרבנן, אפלו עדין לא נקבר.

יום הקבורה שאינו יום המיתה, הוא רק מדרבנן, ואינו תופס לילו. ואפלו נשתתה הקבורה כמה ימים אחר יום המיתה, מכל מקום חל עליו אנינות מדבריהם.

דף קב (ה' טבת)

בעל מום, בין שנולד תם ונעשה בעל מום ובין שנולד במומו, ובין שהוא מום קבוע ובין שהוא מום עובר, חולק ואוכל עם אהיו הכהנים. אם היה טמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר חלבים, או להפך, אינו חולק.

ואם נטמא בין זריקה להקטרה ונטהר קדם ההקטרה, יש ספק אם חולק בבשר, ואינו חולק מספק, ואם תפס אין מוציאין מזדו.

דף קג (ו' טבת)

כל שלא זכה המזבח בבשרה, כגון שנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה וכל כהאי גוונא שארע בה פסול קדם זריקה, לא זכו כהנים בעורה, אלא נשרפת היא ועורה.

עולה שנשחטה שלא לשמה, אף על פי שלא עלתה לבעלים עורה לכהנים, כיון שעולה בשירה למזבח.

אחד עולת האיש, ואחד עולת האשה ועבדים ועולת גר שמת ואין לו יורשין, עורותיהן לכהנים. אחד קרבן יחיד ואחד קרבן צבור.

אחד עולה, ואחד שאר קדשי קדשים, עורותיהן לכהנים.

קדשים קלים עורותיהן לבעלים.

כל כהן הראוי לעבודה יש לו חלק בעורות, ולאפוקי טבול יום ומחסר כפורים ואונן שאינו ראוי להקריב אין לו בהן חלק.

אם התפיס עולתו לבדק הבית, שיק' העור לבדק הבית. וכן מי שהקדיש

נכסיו והיה בהן עדר של זכרים שדינם לקרב על גבי המזבח, שיך העור לזבוח הבית [ועין בזבח תודה].

כל הקדשים שארע בהן פסול קדם להפשטו, ואפלו היה זה אחר זריקת הדם, אין עורותיהן לכהנים, אלא נשרפין עם עורן. ואם לאחר הפשטו, עורותיהן לכהנים. ואפלו אם ארע שהפשטו קדם זריקה, ונפסל הזבח, ונזרק הדם, מועיל זריקת הדם לרצות על העור ושיך לכהנים.

לכתחלה אין מפשיטין העור קדם זריקת הדם, שאין משהין את הדם כל כך.

דף קד (ד' טבת)

ואם נמצא הקרבן טרפה אחר שהפשט העור, אפלו אם גם הדם נזרק מקדם, מכל מקום דעת כמה פוסקים דיוצא העור עם הבשר לבית השרפה, וזה היה ודאי מקדם ההפשט והזריקה.

אך בבכור בעל מום, אם נמצא טרפה אחר ההפשט, יש אומרים דהעור שיך לכהנים והבשר יקבר, ורבים חולקין וסבירא להו דגם העור יקבר.

פרים הנשרפים [דהינו פר של יום הכפורים, ופר הבא על כל המצות שמביא כהן משוח, ופר העלם דבר של צבור], ושעירים הנשרפים [דהינו שעיר יום הכפורים, ושעיר עכו"ם], בזמן שהן נשרפין כמצותן דהינו שלא ארע בהן שום פסול - נשרפין בבית הדשן שהוא חוץ לשלש מחנות, ואז מטמאין כל העוסקין בשרפתן ואף כל הנושאין אותן לשרפה ואת בגדיהן שעליהן.

ואם נפסלו בשחן או אמוריהן [בין על ידי טמאה בין על ידי לינה, ויש אומרים דהוא הדין על ידי ציאה שהוציאן חוץ לעזרה מקדם זריקת הדם כמו שיבאר לקמיה], טעונו שרפה כשאר פסולי המקדשין, ושרפתן שלא בבית הדשן, אלא פעמים בעזרה ופעמים בהר הבית ויבאר לקמיה, ואז אין מטמאין בגדים.

היו סובלין את הנשרפין כמצותן במוטות להביאן חוץ לעיר לשרפן שם, מכיון שיצאו חוץ לחומת העזרה מטמאין בגדים שעליהן. ואם כל הנושאים לא יצאו חוץ לחומת העזרה רק מקצתן והשאר עדין בפנים, אותן שיצאו טמאין בגדים שעליהן אם הבהמות גם כן בחוץ, ואותן שבעזרה בגדיהן עדין טהורים עד שיצאו.

ואם יצאורבן ומעוטן בפנים, מספקינן בגמרא אולי אזלינן בתר רבא, ויש בזה כמה נפקא מינה: א] לעגן שיהא הפנימיים גם כן מטמאין אז הבגדים שעליהן, ומספקיא צריך להחמיר [ולדעת הרמב"ם משמע דבאפן זה דכל הבהמה לצד חוץ בודאי מטמאין אף המעוט שבפנים ובגדיהם שעליהן]. ב] אם נטמא הבשר לאחר שיצאו הנושאים רבן, אם נחשב אז ליציאה גמורה יצטרך לשרפו בהר הבית, ואי לא - יצטרך לשרפו בעזרה, ומספקינן שרפנו בעזרה [כ"מ ברמב"ם היכא דיש ספק, אכן לדעתו לא יציר ספק זה כי אם כשהיה הבהמה חצוי לפנים וחצוי לחוץ, אבל כשכלה לחוץ בודאי ישרפנו בהר הבית]. וברמב"ם נזכר עוד נפקא מינה, אם היה הבהמה חציה בעזרה וחציה לחוץ והוציאה אז באפן זה קדם זריקת דמים, אם נחשב זה ליציאה מחמת שיצאו רב הנושאים מן העזרה - יפסלו אף שהבהמה עדין חציה לפנים, ואם לאו - לא יפסלו, וצריך לשרפו בעזרה מספק, ואם הוציאו כל הבהמה לחוץ משמע דבודאי פסול.

שלשה מקומות לשרפה: אחד בתוך העזרה, ובו שורפין פסולי בשר קדשי קדשים, ואמורין אף של קדשים קלים שנפסלו, ופרים ושעירים של חטאות הנשרפות אם ארע בהן פסול בין לפני זריקה בין לאחר זריקה, כגון שננטמאו או לנו שם הבשר או האמורין. ויש אומרים

דהוא הדין אם הוציאן חוץ לעזרה עד שלא הגיע זמן לצאת דהינו קדם זריקת הדם נפסלו על ידי זה, ואינו מועיל שוב זריקת הדם דעתו [צ"ל עתה] להכשירן, ודעת ה"ש אומרים ה"ה דצריך לשרפו בעזרה [ולפי גרסתנו בגמרא אפלו אי נחמיר לשרפו הוא בהר הבית]. והמקום השני בהר הבית, שבו שורפין חטאות הנשרפות אם ארע בהן פסול טמאה או לינה אחר צאתן מן העזרה. ומקום השלישי חוץ לירושלים, והוא הנקרא בית הדשן, ושם שורפין חטאות הנשרפות בזמן שהן נשרפות כמצותן.

פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שיצא חצוי גופן מן העזרה, ובאותו החצי היה רב אחד מן האיברים ומעוטו היה בחצי הבהמה שלצד פנים, יש ספק בגמרא אם לשדודת גם המעוט בתר הרב ואם כן נפק רב הבהמה מן העזרה ונחשב כציאה גמורה. ודעת הרמב"ם דנפקא מינה לעגן לפסולו אם יצא קדם זריקת הדם, אבל דעת רש"י דלא מירי לעגן פסול אלא לעגן לטמא המתעסקין בהן, ודעת תוספות דנפקא מינה כשנטמא שאם הוא יצאה גמורה צריך לשרפו בהר הבית ואם לאו צריך לשרפו בעזרה [ולדינא דרש"י אינם מודים, עין שם].

דף קה (ח' טבת)

הוציאו הפרים מחוץ לעזרה והחזירום לתוך העזרה, מכל מקום נשארו טמאין הם ובגדים שעליהם.

אכן אם באו אנשים אחרים לנשאן ולהוציאן לחוץ, טהורין עד שיצאו בהן מחוץ לעזרה.

היו עומדים חוץ לעזרה ומושכין אותם מתוך העזרה להוציאן לחוץ, הואיל וכבר יצאו הפרים לחוץ אפטר דחשבינן להו כאלו עדין עומדים בחוץ, ועל כן יש על המושכים ספק טמאה.

המשלח את השעיר לעזאל, והשורף הפרה אדמה והפרים והשעירים הנשרפים, והמוציאן מחוץ למחנה, מטמא בגדים.

ופרה ופרים והשעירים עצמן כשהן נוגעין באדם או בכלים [והוא הדין שעיר המשתלח] אפלו לאחר שיצאו מחוץ למחנה - אין מטמאין אותן. אבל מטמאין אכלין ומשקין הנוגעין בהן אפלו לא נגע בהן שום טמאה מעולם [לבד שעיר המשתלח מפני שהוא חי ובהמה חיה אינה מטמאה], והוא שיהיה זה הדבר אחרי צאתן מן העזרה, דאז אמרינן הואיל דמטמאין טמאה חמורה להמתעסק בהן - יש עליהן טמאת אכלין ומשקין, וגם בעינן שיהיה בהן שעור כביצה.

דף קו (ט' טבת)

יש אומרים שמקום ששורפין שם הפרים צריך שיהא במדרון. בין הנושאים בין המסיעין בשעת השרפה מטמאין בגדים. לאפוקי המציית את האור קדם שנתנו הפרים בתוך התבערה, או המסדר המערכה, שאלו אינן מטמאין בגדים. הן מטמאין את הבגדים עד שיעשו אפר, ומשנעשו אפר אין מטמאין.

פרק שלושה עשר

השוחט ומעלה בחוץ בהעלם אחד, חייב שתי חטאות, משום השחטה והעליה.

הטמא שאכל בין קדש טמא בין קדש טהור - חייב. ואין נפקא מינה בין נטמא גופו ואחר כך נטמא הקדש ובין נטמא הקדש ואחר כך נטמא גופו, בכל גוני חייב במזיד כרת ובשוגג קרבן עולה ויורד משום טמאת גופו.

אבל טהור שאכל בשר קדש טמא, אינו בכרת אלא בלאו.

דף קז (י' טבת)

בין על השחיטה בין על העליה יש ענין פרת ואזרה על זה. [והנהיג מלי כשהקדישן בשעת אסור הבמות והקריבן בשעת אסור הבמות, אבל אם הקדישן בשעת החר הבמות והקריבן בשעת אסור הבמות אין על זה ענין פרת רק עבר על עשה ולא תעשה].

וכן כהאי גונא יש חיוב על זריקת דמים בחוץ. ואפלו אם זרק רק מקצת דמים שלא נתן אלא מתנה אחת, גם כן חיב.

ואין חלוק בין ששחט הקרבן בפנים כראוי וזרק בחוץ, ובין ששחט וזרק בחוץ, בכל גונו אינו חיב רק חטאת אחת.

אם זרק הדם והעלה האברים בחוץ, חיב שתים על הזריקה ועל ההעלאה.

ואם ששחט וזרק והעלה, גם כן אינו חיב רק שתים, אחד על השחיטה והזריקה וכנ"ל באות ב', ואחד על ההעלאה.

מה דחיבנו על כל אלו הנ"ל אם עשאן בחוץ, הנינו אפלו רק חוץ למחנה שכינה לבד דהנינו חוץ לעזרה.

אבל כשהביאן לעזרה, אף ששים גופא התנהג שלא כדיו, דהנינו ששחט עולה בדרום וכהאי גונא, או ששחט על גג ההיכל, אף שהקרבנות פסולין על ידי זה מקל מקום פטור.

בין שהיתה היא בפנים וצוארה בחוץ או אפכא ושחטה חיב.

המעלה בזמן הזה בחוץ, חיב, דמשנבחרה עיר ירושלים להיות שם המקדש והמזבח נאסרו הבמות, ושוב אין להן החר לעולם אף שנהרב הכל.

ומקריבין בזמן הזה אף על פי שאין בית, ואוכלין קדשי קדשים במקום העזרה אף על פי שאין קלעים, קדשים קלים ומעשר שני בכל העיר אף על פי שאין לה חומה, מפני שקדשה הראשונה שנתקדש העיר והבית קדשה לשעטה וקדשה לעתיד לבא. וכל זה כשנבנה מזבח על מקומו, אבל כשאין מזבח פשיטא דאין להקריב שם שום קרבן, ואפלו מעשר שני אין אוכלין בכל העיר כשאין מזבח.

המעלה בחוץ אבר שאין בו פזית ועצם משלימו לכזית, חיב, דכיון שהוא מחבר לו ובפנים ראוי להעלותו עמו וכדלעיל בפרק המזבח מקדש - חשוב כמותו ומצטרף עמו לחיב כשמעלהו בחוץ.

אכן אם העלה בחוץ ראש העוף שאין בו פזית ומלח שעליו משלימו לכזית, יש להסתפק אם חיב, אף דבפנים מצוה להקריב במלח, דאולי כיון דלאו מינא דבשרא הוא אין מצטרף עמו.

דף קח (י"א טבת)

חמר בשחיטה מבעליה, שהשוחט בחוץ אפלו אם אין פגנתו לשם קרבן רק לצרף אכילה לו או לחברו חיב, והמעלה בחוץ אינו חיב עד שיתפנו לשם העלאת קרבן.

וחמר בעליה מבשחיטה, שבעליה אפלו אם אהזו שנים באבר והעלוהו חיבין, ושנים שאהזו בסכין ושחטו פטורין.

אימתי חיב פרת על שחיטה והעלאה בחוץ, דוקא אם היה מזיד, אבל לא אם היה אנוס או שוגג או מטעה.

העלה פמה אברין בזה אחר זה, ובין כל אבר ואבר נודע לו, חיב להביא קרבן על כל אבר ואבר. ואם העלה רק אבר אחד, ובין כל זית וזית נודע לו, אין חיב רק קרבן אחד [לדעת התוספות - אכזית קמא, ולדעת רש"י - משום השלמת האבר. וזהו אם נפסק כסגיתנו, ואם נפסק כסתם משנה לקמן - חיב לדעת רש"י על כל זית].

ואם הבהמה נשחט בפנים כראוי, ולקח אבר אחד ממנה להקריבו

בחוץ, ונודע לו בין כל זית ממנה, אית בזה פלגמא דתנאי, יש אומרים שבה חיב על כל פזית בפני עצמו, ויש אומרים שגם בזה אינו חיב אלא אחת [כן הוא לפרוש רש"י ותוספות]. ולדעת הרמב"ם, בזה חיב על כל פזית וכזית, ופלגמיהו כשחטר בפנים ואחר כך העלה אבר בחוץ ונודע לו בין כל זית וזית, ובזה הלכה דאינו חיב אלא אחת.

אינו חיב במעלה בחוץ עד שיעלה לראש המזבח שנעשה בחוץ לשם כך, אבל אם העלה על הסלע או על האבן פטור, שאין קרוי קרבן אלא על המזבח. ואפלו לא היה להמזבח קרן וכבש ויסוד ורביע גם כן חיב.

דף קט (י"ב טבת)

המעלה פזית מן העולה ואמורה יחד בחוץ, חיב, דמצטרפין להדידי הואיל ושניהם כליל. אבל בשר שלמים ואמוריו לא, דבשר שלמים עומד לאכילה ואינו מתקבל בפנים, הלכך לא מצטרפי להדידי [ועין בזבח תודה מה שכתבנו דעת הרמב"ם בזה].

כתיב בתורה "ואל פתח אהל מועד לא יביאנו" - כל הבא לפתח אהל מועד חיבין עליו בחוץ. ועל כן אם העלה בחוץ קמץ ולבונה [של מנחת נדבה] וקטרות ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח, או שנסף שלשת לגין יין ושלשת לגין מים בחוץ, חיב. ואין צריך לומר אם העלה אמורי אשם ואמורי חטאת ואמורי קדשי קדשים ואמורי קדשים קלים בחוץ שהוא חיב, דהוא בכלל זבח הפתוח בתורה.

ואפלו אם העלה בחוץ קדשים פסולין שהיה פסולין בקדש, כגון הלן, ואמורין שייצאו חוץ למחצה, והטמא, ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו, ושקבלו פסולין וזרקו את דמו, והדמים שדינו לנתן למטה מחוט הסיקרא ונתנו למעלה או אותן שדינו לנתן למעלה מחוט ונתנו למטה מחוט, והנתנין בחוץ שנתנו בפנים או להפך, ופסח וחטאת ששחטן שלא לשמן, כל אלו הואיל וקיימא לן דאם עלו על המזבח לא ירדו מתקבל בפנים קרינא בהו וחיב.

עולה ואמוריו, והוא הדין שארי קדשים [בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים] ואמוריהו, מצטרפין יחד בכזית לחיב עליהן משום פגול. דהנינו אם שחט את העולה או שאר קדשים על מנת לזרק או להקטיר חוץ לזמנו - נעשה פגול, וחיב חטאת אחר כך האוכל חצי זית בשר וחצי זית אמורין.

והוא הדין אם נותר הבשר והאמורין, או שהוא בעצמו נטמא גופו, חיב בכזית מהבשר והאמורין יחד.

והני מלי בפגול ממש כמו שצירנו, אבל במחשבת פגול, כגון שחשב בשחיטה על מנת להקטיר פזית חוץ לזמנו מהבשר והאמורין יחד, בעולה חיב דשניהן כליל, אבל בשלמים או בשאר קדשים לא, דאין שיך הקטרה בבשר.

כל הזבחים שבתורה שנסתרי בהן פזית בשר או פזית חלב, זורק את הדם. חצי זית בשר וחצי זית חלב, אינו זורק את הדם. ואם עבר וזרק אין הזריקה נחשבת לכלום. וממילא אין חיבין עליהן משום נותר וטמא.

ובעולה, חצי זית בשר וחצי זית חלב - זורק את הדם מפני שכלה כליל, ואחר הזריקה כשניתותו חיבין עליהן משום נותר, וגם אם אכלו בטמאת הגוף חיבין משום טמאה.

אם אבד בשר הזבח ואמוריו, והפגנת נסכים שבאה עמה קמת, לא יזרק את הדם בשבילה, דלאו גופא דזביחה [צ"ל דזיבחה] הוא.

הא דכתבינו לעיל דאם העלה קמץ ולבונה וכו' שהוא חיב, שעורן בכזית, בין שהקריב בפנים ושיר מהן פזית והקריבו בחוץ, ובין שהניח הכל לפנים ולקח מהן פזית והקריבו בחוץ, חיב. ואין חלוק בין קטרות דהיכל שבכל יום ובין קטרות דיום הכפורים שדינו מלא חפזיו דוקא,

אפלו הכי אם הקטיר בחוץ כזית חב.

וכלן שחטרו כל שהוא קדם הקטרה בפנים על ידי אבוד או שרפה והקריבו בחוץ - פטור, הואיל ואין מתקבלין בפנים. ואם הוציאן שלמים לחוץ וחסרו לאבוד בחוץ, יש ספק אם שמה חסרון ועל כן אם העלה את המשיר בחוץ פטור, או לאו שמה חסרון וחב, ועל כן מספק אינו לוקה.

אם הדר הקטיר בהיכל שעור כזית - חב, דהוא שעור הקטרה לצבור בדיעבד.

דף קי (י"ג טבת)

המקריב בשור קדשים ואמורין יחד, אפלו של קדשים קלים, והיו הבשר למטה לצד המערכה והאמורים למעלה, אפלו הכי חב, ולא אמרינן דהבשר הוי חציצה בין האמורין למערכה, דמין במינו אינו חוצץ.

מנחה שלא נקמצה והקריבה בחוץ, פטור, שאינה ראויה לפנים. קמצה וחזר קמצה לתוכה והקריבה בחוץ, חב, שפיוצא בה בפנים כשרה בדיעבד.

הקמץ והלבונה שהקריב את אחד מהן בחוץ, חב, דחשיב הקטרה אף שאינו מתיר את השירים עד שיקריב גם הלבונה.

והוא הדין שני בזכי לבונה שהקריב את אחד מהן בחוץ חב [ועיין בתוספות].

הזורק מקצת מן הדמים בחוץ חב. ואפלו אם כבר זרקו זריקה הראשונה ועל ידי זה נתפסו בעליו, מכל מקום שם זריקה גם כן על השאר [בדף לח]. ואפלו היה זה בחטאות הפנימיות שכל מתנותיהן מעכבות, אפלו הכי יש שם זריקה אף על אחת.

עשור נטיעות, ערבה, ונסוף המים בחג, הלכה למשה מסיני. על כן חב על נסוף המים בחג בחוץ, ודוקא על שלשה לוגין, ולא על פחות מזה כי אין מתקבל בפנים. והוא הדין דפטור מטעם זה בנסוף המים בחוץ בכל ימות השנה. אבל על נסוף היין בחוץ חב בכל ימות השנה. בין ביין בין במים, אם נסוף בחוץ אף שלא בכלי שרת, חב.

דף קיא (י"ד טבת)

אם זרק שירי הדם בחוץ, אפלו מחטאות הפנימיות פטור, דאף שיריהם לא מעכבי, ולא בכלל זריקה היא.

המולק את העוף בפנים והעלה בחוץ - חב. מלק בחוץ, נבלה היא ואינה ראויה להתקבל בפנים, ועל כן אם העלה אחר כף בחוץ פטור. השוחט את העוף בפנים והעלה בחוץ - פטור, דבשחיטה נפסלה ושוב אינה ראויה לפנים ועל כן אם העלה בחוץ פטור.

שחט בחוץ והעלה בחוץ, חב אף על העלאה, דכל שמתחב על השחיטה חב אף על העלאה.

וכן השוחט בהמה בלילה בפנים והעלה בחוץ אפלו ביום - פטור. שחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ - חב.

והוא הדין אם נשפך דמה, או שקבל הדם בכלי חול בפנים דגם כן כנשפך הוא, והעלה בחוץ, פטור.

שחט בחוץ וקבל הדם בכלי חוץ [צ"ל חול] בחוץ והעלה בחוץ, חב על השחיטה ועל העלאה, ומטעם הנ"ל דכל המתחב על השחיטה וכו'.

חטאת שקבל דמה בכוס אחד, נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים - חב. נתן בפנים כל מתנות המזבח וחזר ונתן השירים בחוץ - פטור.

קבל דמה בשתי כוסות, נתן שניהם בחוץ - חב אחת, ואם היטה לו ידיעה ביניהם - חב שתיים, שכל אחת ראויה להביא בפנים. אחד בפנים ואחד בחוץ - פטור. אחד בחוץ ואחד בפנים - חב על החיצון,

והפנימי מכפר.

אם הקריב אחת מחטאות המתות בחוץ - פטור, דאינה מתקבלת בפנים.

פרק ארבעה עשר

דף קיב (ט"ו טבת)

פרה אדמה ששרפה או ששחטה חוץ ממקום הקבוע לה, דהיינו חוץ לשלש מחנות היה מקום קבוע לה כנגד פתחו של היכל, ואם עשה זה שלא כנגד פתחו של היכל - פסולה. ואף על פי כן אין נחשב זה לשחוט חוץ על ידי השחיטה, ולא להעלאה חוץ על ידי השרפה. וכן שעיר המשתלח שהקריב בחוץ פטור [וייתבאר זה לקמיה]. שאינם ראויים לבוא אל פתח אהל מועד.

הרובע והנרבע, והמקצה לעבודת כוכבים ומזלות, והנעבד, ומחיר כלב ואתנן זונה, וכלאים, וטרפה, ויוצא דפן, שהקריב בחוץ - פטור. בעלי מומין, בין בעלי מומין קבועין בין בעלי מומין עוברין, שהקריב בחוץ - פטור.

תורין שלא הגיע זמנן, או בני יונה שעבר זמנן, שהקריב בחוץ - פטור.

אותו ואת בנו, או מחסר זמן - פטור. ומחסר זמן נקרא בין שהוא מחסר זמן בגופו כגון שהוא תוך שמונה ללדתו, בין שהוא מחסר זמן בבעליו דהיינו שלא הגיע זמן הבעלים להקריב אותו. כגון זב וזבה שהקריבו בתוך ימי סופרן, או יולדת בתוך מלאת, כל אלו אם הקריבו חטאתם בחוץ - פטורין, שאין מתקבלות קרבנותיהן לפנים לא לחובה ולא לנדבה. עולותיהן [כגון דזב וזבה עוף, ושל יולדת בהמה] בחוץ - חביין, שהרי מתקבלות בפנים נדבה לשמן.

המעלה בחוץ מבשר חטאת, מבשר אשם, מבשר קדשי קדשים, מבשר קדשים קלים, ומותר העמר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות - פטור. דלא חביבה התורה אלא מה שעומד בפנים להקטרה, אבל לא אלו שעומדים לאכילה.

וכן היוצק שמן על המנחה, והפוחת מנחת מאפה לפתיתים, והבולל הסלת בשמן, והמולח, והמניף אותה, והמגישה [בחוץ, והיא טעונה הגשה בפנים בקרן מערבית דרומית של מזבח], והמסדר את השלחן בהנחת לחם הפנים עליו, והמטיב את גרות המנורה, והקומץ את המנחה, והמקבל דמים, כל אלו אם נעשה בחוץ פטור. דבעינן דוקא דבר שהוא גמר עבודה, [לבד שחיטה שגלה הכתוב בפרוש].

ואין חביין על כל אלו - לא משום זרות, ולא משום מחסר בגדים [דהוא גם כן בכלל זר], ולא משום שלא רחץ ידים ורגלים, ולא משום טמאה.

עד שלא הוקם המשכן - היו הבמות מתרות, ועבודה בבכורות.

ומשהוקם המשכן - נאסרו הבמות, ועבודה בכהנים, קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים, וקדשים קלים בכל מחנה ישראל. באו לגלגל - התרו הבמות וכו'.

באו לירושלים - נאסרו הבמות ולא היה להן עוד התר, קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים, קדשים קלים ומעשר שני לפנים מן החומה.

כל הקדשים שהקדישן בשעת אסור הבמות והקריבן בשעת אסור הבמות בחוץ, הרי אלו בעשה ולא תעשה וחיבין עליהן כרת.

דף קיג (ט"ז טבת)

ההזאה שעושין חוץ לחומה צריכה להיות דוקא כנגד פתח ההיכל, ואם לאו - פסולה. וכן הוא הדין השחיטה והשרפה.

ואם שחטה לפנים מן החומה גם כן פסולה, יש אומרים דהטעם דהא

יהיה ניתוח. חובת הניתוח אינה מכח הדין של ראב"ש בשעת ובגדר הזכיה בעור, אלא אם מעמידים את הברייתא שם כמותו בהכרח שס"ל חידוש נוסף במיעוט מהפשט וניתוח שנתחדש ב"אותה" ולא פסולה. עוד העליתי לדון שכיון שלא הוזכר שרבנן נחלקו על זה ורק פירשו שנחלקו על דין ההפשט יש לדון שמא מודים לו בזה, שיש ניתוח בהייתה לה שעת הכושר ועלו לא ירדו, שהם ב' עניינים נפרדים לגמרי, והטעם שלא העמדנו את הברייתא שם כרבנן הוא משום ההפשט. נמצא חידוש עצום שינתח בלי הפשט מאחר שאין היתר בעור, דומיא דפרים הנשרפין שמנתח בלא הפשט.

ג. אך יש להקשות ב' שהמיעוט של אותה קאי גם על הפשט וגם על ניתוח, ואם נאמר שהייתה לה שעת הכושר לא מתמעט מ"אותה", גם לא יתמעט מהפשט ויהיה דין הפשט.

ד. למה שנתבאר בהערה לדף ק"ג א', שזכית הכהנים היא שמוציאה את העור מכלל העצמות והקרניים והיא עושה שלא יוכל להקריב העור, ואם כן י"ל שכל הייתה לה שעת הכושר ונפסלה קודם הפשט לרבי, אה"נ לא התמעטה ממצוות הפשט אלא שבפועל לא שייכת בה דין בזמן שאין העור לכהנים (וכעין שכתכתי בהערה שם, לראב"ש בהייתה לה שעת הכושר ונשרפת בבית השריפה, שלא התמעטה מ"אותה" ממצוות ניתוח אלא שלא שייך ניתוח בבית השריפה והנפק"ם של המיעוט הוא רק לגבי ההפשט).

ק"ד א

עוד בדין עור בעלו לא ירדו

א. מתבאר בסוגיא שאין עור למזבח, ועוד מבואר שעלו לא ירדו קרבין בעורן ונתבאר שהוא משום שכשאין זכיה לכהנים נטפל לקרבן וקרב כדין הקרניים והטלפיים.

ב. יש להסתפק אם העור הוא לגמרי כדין הקרניים והטלפיים, ככל המבואר לעיל פ"ה ב' - פ"ו א', או שעור גרוע יותר ואם תפרוש חתיכת בראש המזבח ירד אף לרבנן, ולרב חנינא מסורא שבקרניים מועיל משלה בהן האור בעור יש לדון שאולי לא יועיל (וכן לגבי נידון האחרונים בפירשו אחר שמשלה בהן האור). (עוד יש להסתפק אם יש חילוק בין לא הייתה שעת הכושר שהתמעט מדין הפשט, לבין הייתה שעת הכושר לרבי שאי ההפשט גדרו אחר, למבואר לעיל שלא שהתמעט מהפשט אלא שלא שייך הפשט כיון שאינו לכהנים ואין מניעה מההקרבה ממילא נטפל לקרבן ואולי בזה הגדר אחר).

ג. שתי סברות בדבר, שכיון העור מלכתחילה מצוותו לכהן ולא לקרבן, גרוע יותר מהקרניים שכל זמן שלא פירשו מצוותן למזבח מ"והקטיר הכהן את הכל", ובפרט שמבואר בדף ק"ג שלא חלה על העור קדושת הגוף.

ד. אין מסתבר לחלק ולומר שהעצמות והקרניים שהקטרותן מדין והקטיר הכהן את הכל נאמרו בפסוק אחר חילוקים ללמד שאין קרבין בפירשו, אך עור בהמה פסולה שקרב משום שהתמעט מהפשט הוא הקטרה מפרשה אחרת. שעיקר המיעוט לא בא לחדש דיני הקרבה של עלו לא ירדו אלא לומר שאין מפשיטין את הפסולות בבית השריפה, ומה שיש אפשרות להקריב את העור בעלו לא ירדו הוא רק משום הריבוי של "והקטיר הכהן את הכל" ובתנאים שנלמדים מסתירת הפרשיות.

ק"ד א

בדין נטמאה באמצע ההפשט

א. יש להסתפק בהפשיט חלק מהעור ונפסלה באמצע ההפשט, האם כל שלא סיים את ההפשט לא זכו בו כהנים. או שזוכים במה שכבר אינו דבוק בבשר או שיש רובו ככולו.

הוא מאותו הגדר, שכל השנה דינו כרגל, ומזה לומדים שמה שלא הותר לכהן גדול לא הותר ברגל.

ב. יש להסתפק מה דין כהן הדיוט להקריב ברגל, האם רגל דוחה גם את איסור ההקריבה וכהן אונן יוכל להקריב ברגל. דבגמרא שם משמע שהיתר כהן גדול להקריב אונן ברגל הוא כעין ההיתר של שילוח קרבנות ברגל וא"כ יותר גם לכהן הדיוט אונן להקריב ברגל. מ"מ מלשון רש"י שם משמע שמדובר דווקא על אונן ששולח קרבנותיו ברגל, ומדלא פירש שכהן אונן מקריב ברגל משמע שסבר שהקריבה לא הותרה ברגל.

ג. הגאון רבי דוד מאיר שבדרון שליט"א הביא ראייה מזבחים ט"ז ב' שמביא שיש פירכא לילפותא דאיסור טומאה דכהן הדיוט הותר מכללו דטומאה הותרה בציבור, אבל איסור אנינות דכהן הדיוט לא הותר מכללו, ואם היה נותר בכהן הדיוט ברגל היה נותר מכללו. [ואמר אין לחלק בין הותרה לדחיה ואף שניתר ברגל לא יפרוך, דאנינות ששריא בכהן גדול חשיבא הותר מכללו עיי"ש].

ד. אלא ביאר הגאון הנ"ל כהן גדול כל השנה כרגל, הכוונה לכל הפחות כרגל, דמה שניתר ברגל נותר בו, אבל באמת הוא מתיר יותר מרגל, שאינו מתיר הקרבה באנינות בכהן הדיוט.

ק"ג א

בדין אין עור חלק מזבח

א. במשנה מבואר ובדברי תנא דברי רבי ישמעאל שאין בשום מקום עור שהוא חלק מזבח, ואין חולק בזה. יש להקשות שבדף פ"ה א' מתבאר שכל הפסולין שעלו לא ירדו, אין בהן הפשט וניתוח, א"כ יש עור למזבח.

ב. יש לחקור אם דין הפשט הוא דין בצורת ההקריבה שיהיה הקרבן בלא עור, או שכיון שאין העור חלק מהקרבן (כמו שמבואר בכל הסוגיא בדף ק"ג א') זה אוסר לא להקריב אותו. או שהוא מדין זכיית הכהנים ממצוות מתנות כהונה, אבל מצד הקרבן אין חיסרון. נפק"ם במקום שאין זכיה לכהנים בעור שלצד הראשון והשני יצטרך להפשיט, ולצד השלישי, יקריב את העור כדין כל שאר חלקי הבהמה שאינם עור ובהמה, כדין העצמות הגידין והקרניים, שכל זמן שלא פירשו נקריבים עימו (בדף פ"ה ב' - פ"ו א').

ג. מסתבר, שזכיית הכהנים היא בעור היא שמוציאה את העור, מכלל דין העצמות והגידים, ויש שני עניינים לא להקריב, הצד השני והשלישי, שכשזכו הכהנים אינו מהקרבן ואף אם עלו ירדו (כמתניתין פ"ה ב') וכן מדין מתנות כהונה. אפשר ששייך לומר הצד הראשון בנוסח אחר, שיש חסרון להקריב קרבן שיש עליו עור שהוא חלק כהנים אינו מהקרבן.

ד. לפי מיושב כשהקרבן פסול לא זכו הכהנים בעור וממילא אין סיבה לא להקריב, אבל מאידך אין סיבה להקריב ואין העור קרב מצד עצמו אלא מדין טפל לקרבן לכן אינו חשוב חלק מזבח.

ק"ג ב

בדין עור של "עלו לא ירדו" והייתה להם שעת הכושר

א. בסוגיא מבואר שקרבן שנפסל, לדברי רבי זוכים הכהנים בעורו ורק אם נפסל לאחר שהופשט, אמנם צריך שיזרק הדם שיחשב שהייתה הקרבה. לשיטת ראב"ש, רק על ידי הזריקה זוכין בעורה, ואף אם לא הופשט עדיין, והליקוטי הלכות כתב שהלכה כרבי.

ב. לעיל בדף פ"ה א' ראב"ש בקרבן שהייתה לו שעת הכושר אע"פ שעלה, יפשיט את עורה והוא לכהנים. בהערה לדף שם (שפורסמה בגיליון מס' 7) העליתי לדון שמלשון הברייתא שם לשיטת ראב"ש גם

הניתוח ואף את טרפויות הריאה ימצא אחרי גמר ההפשט. אך שמא בשאר קרבנות יש בזה חילוק ואולי יכול להיות מזה ראייה ועדיין צריך בירור.

ב. עוד יש להעיר למה נקטו בגמרא בפסול שנמצא בקרבן מעיקרו, ה"ת של טריפה בבני מעים, ולא נקטו שאר טריפויות המצויות כטריפה בריאה. ואמנם בעולה מסיימים את ההפשט לפני רוב

פלפולא דאורייתא

הרה"ג רפאל סויד שליט"א

של הגרשז"א, ג' עוד יש לומר דהתם מכיוון שיכול להיות שבין כה יכבה בסוף את האש, הוי ספק איסור, משא"כ בחוט שני, שיכול להציל מבלי לחלל שבת כלל. וראה במנחת שלמה [ח"א סי' ז'] שנחלק עם הגר"פ אפשטיין זצ"ל ראב"ד ירושלים, האם אדם מחויב לקחת את שכנו בשבת לבית חולים, ויהיה בצער ממה שלא יהיה עם משפחתו, כדי לצמצם חילול שבת לצורך שיחה למוקד מד"א, ודעת הגרש"ז שאינו מחויב להפסיד את נוחותו האישית, בכדי למנוע חילול שבת בהיתר.

אולם יש להביא ראי' אחרת לפסק הגרש"ז, דהא אמר' ביומא [פדב], דתינוק שנעל בחדר בשבת, מותר לפרוץ את הדלת, משום חשש לבעתה, ומקשי' התם פשיטא, ומשני מהו דתמא שצריך לעמוד מחוץ לדלת ולנעים לתינוק את הזמן קמ"ל, ובפשוטות המסקנא היא שיאנו מחויב, ולא משום שזה לא יעזור, דאם המסקנא היא משום שזה לא עוזר, מדוע אם מדובר בזמן קצר שלא ינסה אולי זה יעזור, וקשה לומר שיש כאן כלל לכל סוגי האנשים שזה לא עוזר להם, ועדיין יש להתיישב בראיה זו.

עירוי - והנה דעת רוב ככל הפוסקים [ראה בספר נשמת אברהם ח"א מהדו"ב עמ' תשיז] שאדם שצריך לקבל נוזלים ביו"כ, אינו מחויב לקבלם דרך עירוי, בכדי שיהיה שתייה שלא כדרך, והביאור הוא שאדם לא מחויב לשנות את גופן בכדי לקיים מצוה או להימנע מאיסור, וידידי הרה"ג שלמה ברון שליט"א הביא ראי' לזה מתוס' ביבמות [עב], שטומטום אינו צריך לקרוע את עצמו בכדי למול, והיינו שאדם מצווה על מצוות התורה, כפי מצב גופו, ולא מחויב לשנות את גופו, אולם שמעתי מהגר"נ נבנצאל שליט"א לדחות דהתם אפשר דהוי יותר מחומש, ולכא' תליא בפלוגתא האם במצווה קבועה, שאם יבטל ממנה, יבטלה לעולם, איכא פטור, ראה באבני נזר [אה"ע סי' א'] ובשו"ת יד אליהו [רגולר, קונטרס הכללים אות ל] שנקטו שמצוה שלעולם לא יקיימה, כגון מי שנשוי עשר ושנים, ואשתו לא ילדה, שמחויב לגרשה, למרות שלגרש זה צער הרבה יותר מחומש, משום שמבטל מצוה בקביעות, ואילו בפתחי תשובה [אה"ע סי' קנד סקכ"ז] הביא משו"ת בגדי כהונה [סי' ח'] וכן בעל ההפלאה בספרו נתיבות לשבת [חלק התשובות סי' ב'], כתבו דבכל אופן איכא פטור חומש, ועוד יש לומר עפ"י המנחת חינוך [מצוה תכג אות ד'] כתב שלגבי מזוזה ליכא פטור חומש, כיוון שהיא מצוה שמצווה בה בכל רגע, וא"כ אף מילה, במידה ולא מל, הרי הוא עובר בכל רגע.

להחליט להיות בן אר"י - והנה בן חו"ל שנמצא באר"י ביו"ט שני, ונזדמן לו מקרה של פקו"נ, פשיטא שלא נאמר לו שמחויב להיות בן אר"י, בכדי שלא יחשב חילול יו"ט, והביאור הוא שכפי שאדם לא מחויב לשנות את גופו, כך אינו מחויב לשנות את מקומו באופן קבוע.

בארחות שבת כתב שאדם לא צריך להוציא סכום בלתי סביר כדי להימנע מתוספת מלאכה בפקו"נ, ובפשוטות הדברים מסתברים שמעולם לא שמענו שאדם יהיה מחויב להזמין אליו רופא פרטי גוי לביתו בשבת, לצורך פקו"נ, וזה ימנע ממנו מלאכות שונות של נסיעה ברכב וכדו', למרות שבמציאות אפשר לעשות כן בתשלום הגון, ויש לציין שבכנס לרבנים משבט הכהונה שנערך בחודש אדר ב' תשפ"ד במעונו של הגר"ד כהן שליט"א, סיפר הגר"ד שבעבר שאל את הגר"י ש אלישיב זצ"ל האם כהן מחויב להוציא

שלא אוכלים אותו בקרבן פסח, משום שא"א להגיע אליו מבלי לשבור עצם, ויש לאו "ועצם אל תשברו בו", ומקשי' דיבוא עשה דאכילת קרבן פסח, וידחה ל"ת דשבירת עצם, ומשני, דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש, והקשה הגר"ב מדוע שלא ישברו ע"י גוי, [והיינו כלפי הדין דאורייתא, שהלא מדרבנן הגוי הוא כזב, ואף אם ישברו ע"י פשוטי כלי עץ, יהיה טמא בהיסט], ותירץ שהתורה לא מחייבת את האדם לעשות 'קונצים'.

מילה שלא בזמנה בשבת - לילל שבת פרשת תזריע מצורע תשע"ג שמעתי שיעור מהגר"ב שרייבר לרפ"ש, שהקשה מדוע בכל מילה שלא בזמנה, לא ימולו ע"י שבות דשבות, כגון שנים שעשאוהו 1 בשינוי, או למ"ד שמילת עכו"ם כשרה [עי' ע"ז כז,א] יעשו ע"י גוי בשינוי, או לדעת בעל העיטור [מובא בר"ן פרק ר"א דמילה] שהתירו אף שבות לצורך מצוה, יעשו רק בשינוי.

מילה בזמנה בשבת - ולכא' יש להקשות טפי, מדוע בכל מילה בזמנה בשבת, לא נאמר שיעשו באופן הנ"ל, דהיינו שבות דשבות לצורך מצוה, ובכך לא יחללו שבת, וע"כ צריך לומר שהתורה לא חייבה את האדם לעשות תחבולות כדי לקיים מצוה, או כדי להימנע מעבירה, וא"כ אתי שפיר אף הקושיא הקודמת, דאפשר שמי שיעשה כן ימול מילה שלא בזמנה באופן זה, לא יעבור איסור, אולם אין חיוב לעשות כן.

קיצור קיבה - והנה הגרש"צ רונבלט שליט"א סיפר שיהודי בא לפני הגר"נ קרליץ זצ"ל ושאלו האם מותר לו לעשות קיצור קיבה, ושאל אותו הגר"נ האם יוכל לאכול כזית מצה תוך כדי אכילת פרס, וענה שבתחילה לוקח זמן לגוף להתרגל, ולא יוכל לאכול מצה בתורה זו, ואמר לו הגר"נ שאסור לו לעשות ניתוח ושאל היהודי, הלא זה פקו"נ, שהרופא מזהיר מפני לחץ דם סכרת וכו', ואמר לו הגר"נ הלא הניתוח אינו מרפא, אלא רק גורם שלא תאכל, ממילא אתה מחויב להפסיק לאכול, שהלא בשואה לא היו אנשים שמנים, ואם לא אוכלים לא משמנים, וזהו חידוש גדול, ובפשוטות דעת רוב פוסקי הדור לא כן, וראה בספר בקרבן קדוש, על ענייני קיצור קיבה, עם פסקים רבים מגדולי ההוראה בנושא זה, ושאלתי את המחבר ידידי הרה"ג עובדיה זכאי שליט"א האם שמע מאחד מגדולי ההוראה הסתייגות מהניתוח משום חשש זה, ואמר שכולם התירו באופן עקרוני.

חוט חשמל - וראה בשמירת שבת כהלכתה [פרק מא] שכתב בשם הגרש"ז אוירבך זצ"ל שאדם שהולך ברחוב בשבת, ורואה חוט חשמל קרוע, אינו חייב לעמוד כל השבת ולהזהיר שלא יתקרבו אנשים, אלא יכול להתקשר לחברת חשמל בשבת, והביא ראייה מדברי הגמ' בשבת [מא,א] דגחלת של עץ מכבים אותה בשבת, שמא תתפשט ויהיה סכנה, ומדוע שלא יעמדו לראות האם זה מתפשט, ולכא' יש לדחות את הראי' בכמה אופנים, א' כיבוי הוי מלאכה שאינו צריכה לגופה, וקיל טפי, ואינו ודמה לשיחת טלפון, [ובשנת תשל"ח שלח הגר"י וייס שליט"א רב שכונת נווה אחיעזר מכתב להגרש"ז עם שאלה זו, וענה לו הגרש"ז דלעת הרמב"ם פ"א מהל' שבת ה"ו מלשצ"ג היא מדאורייתא, וא"כ הראיה היא רק לדעת הרמב"ם], ב' מבו' בגמ' התם דגחלת של מתכת אין מכבים אותה בשבת, וחלק מהראשונים ביארו את החילוק דגחלת של מתכת הכיבוי אסור מדאורייתא, וא"כ אדרבה יש ראייה מאותם ראשונים כנגד היסוד

1. והגר"י אדלשטיין שליט"א דן בענין שנים שעשאוהו במצות

2. וראה במאירי [יומא יב,א] שאם הגויים מבזים את המזוזה, לא ישים מזוזה, והקשו האחרונים ע"ז הלא הדבר תלוי אם זו הוצאה של חומש אם לאו, ומוני בדברים שאף במזוזה איכא פטור חומש, אולם שמעתי לבאר דברי המאירי דהתם הסיבה היא משום חשש ביזיון של המזוזה, והדבר תליא בנדון האם מותר לאדם חולה במחלה מדבקת להניח תפילין, כשיודע שישרפו אותם, ראה בדובב מישרים [ח"א סי' צט], אגרות משה [או"ח ח"א סי' ד - ז] ובמנחת יצחק [ח"א סי' ג], ומאידך ראה בספר אשרי האיש [או"ח ח"א עמ' לו] שכתב דעת הגר"י ש אלישיב שאסור לו להניח תפילין, והגר"י ש אמר שפלא על פסק האגר"מ בענין, וראה במנחת אשר [קורונה סי' ט] מה שכתב בזה מועם אחר.

לשיאר ללא בית שבת שלמה, ובכ"ז לא התירו לחלל שבת, ג' עוד הביא הרב לורינץ במהדורה החדשה של ספרו [שם] ראייה להחמיר, מדברי הרמ"א [י"ד סי' קנז ס"א] שאדם מחויב לתת את כל ממונו כדי שלא יאנסוהו לעבור על לאו, ומבואר שאין לומר שזו טירחה מופרזת, וממילא אינה נחשבת כאפשרות מעשית, ועל ראייה זו כתב שאינה מוכרחת, ד' בקריינא דאיגרתא מבעל הקה"י [ח"א מכתב ר"א] כתב שאסור לרופא ליסוע ברכב כשאפשר להלוך אפ"י ביגיעה רבה, [ובסוגריים כתב דאפשר דמיירי התם בחולים עכו"ם], עכת"ד הגרי"א לורינץ שליט"א.

דינים העולים: א' אדם לא מחויב לשנות אות גופו כדי לקיים מצוה או להינע מאיסור [עירוי נזולים, וטומטום], ב' אדם לא מחויב לשנות את מקום מגוריו באופן קבוע [בן חו"ל ביו"ט שני], ג' מחלוקת כמה אדם מחויב לשנות את הרגלי אכילתו [קיצור קיבה], ד' חידוש הגרש"ז שאדם לא מחויב לטרוח הרבה בשביל למנוע איסור כשיש היתר בצורה הרגילה [חוט חשמל קרוע], ה' אדם לא מחויב לעשות תחבולות [מילה שלא בזמנה, שבירת עצם], ו' מחלוקת כמה אדם צריך להוציא כסף כדי למצוא פתרון רפאי ללא איסור [טומאת כהנים וכו'].

ממון רב [באותו מקרה היה מדובר על חמישים אלף שקלים] כדי לעשות טיפול רפואי של פקו"נ, במקום פרטי, משום שבבית החולים ישנו מצב של טומאת כהנים, והגרי"ש הורה שחייב להוציא סכום זה, והגרי"מ הכהן רובין שליט"א שהיה נוכח בכנס אמר שבוודאי אין הדין כן, והגרי"ש הורה כן להגר"ד כהן כהוראה פרטית, ויש לציין שבתורת היולדת [פמ"ב הערה ה'] כתב הגרי"י זילברשטיין שליט"א בשם הגרי"ש להקל בכה"ג, ולאחרונה בס"ד סודר הענין שכהן יכול לקבל מימון מהקופ"ח לטיפול פרטי, במקרה שבבית החולים ישנו מצב של טומאת כהנים.

והגרי"א לורינץ שליט"א מח"ס משנת פקוח נפש שלח לי בענין זה גליונות מהמהדורה החדשה של ספרו [שעודנו בכת"י - סי' ט"ז] שדן בענין זה, והתכתב עם הגר"ש גלבר בשנת תשס"ד, ונתמצת את עיקר טענותיו כנגד פסק זה, א' במה שדייק הגר"ש גלבר מהמנחת שלמה [ח"א סי' ז'] שרק טירחה יירה מחויב לעשות כדי לא להימנע מחילול שבת, ולא טירחה מופרזת, מנ"ל לחלק חילוק זה, ועוד שבוודאי היה לו להגרש"ז גופי' לכתוב חילוק זה, ב' באגרות משה [או"ח ח"ה סי' קל"א] כתב לענין רופא שצריך לחזור לבית בשבת ברכב, שמחויב לשכור דירה ליד בית החולים, ואם לא יעשה כן, צריך לשיאר בחוץ כל השבת, ובוודאי שזו ג"כ טירחה מופרזת,

הרה"ג רבי אלעזר אנגל שליט"א, כולל מורשה ודעת - אחיסמך

קג ב - בענין הפשט וניתוח בעולה ושלמים

[א בגמ' זבחים דף קג ב רבי אומר: כל עצמו לא הוצרכנו אלא לעור העולה בלבד, שבכל מקום העור מהלך אחר הבשר, פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין הן ועורותיהן נשרפין עמהן, חטאת ואשם זבחי שלמי ציבור מתנה לכהן, רצו - מפשיטין אותן, לא רצו - אוכלין אותן ע"ג עורן, קדשים קלים לבעלים, רצו - מפשיטין אותן, רצו - אוכלין אותן על גב עורן; אבל עולה נאמר בה: והפשטי את העולה ונתח אותה לנתחיה, יכול לא יהו הכהנים זכאין בעורה? ת"ל: עור העולה וכו' .

והנה הרדב"ז (פ"ז מעה"ק ה"ג) הוכיח דמשמע מהגמ' שיש הפשט וניתוח רק בעולה דעלה קאי קרא ובשלמים אין הפשט וניתוח, אלא מאידך בגמ' לעיל דף פו. בסוגיא של אין הפשט וניתוח בראשו של מזבח איירי גם בשלמים, ומשם שמע שיש הפשט וניתוח גם בשלמים וכ"פ ברמב"ם ובקרא"א שם כבר העיר מה"ת שיש הפשט בשלמים דשו"ט ביה בגמ' ונשאר בקו', א"כ מעתה לכאן יש בזה סתירה מפשטות סוגית הגמ' דשם בדף פו: משמע שיש הפשט וניתוח וכאן משמע שאין הפשט וניתוח בשלמים וצ"ע.

[ב ולפי פשוטו י"ל כמש"כ הרדב"ז בה"א שם שמ"מ עדיין יש ענין הפשט גם בשלמים שלא יהיה יטנפו וכיון שכך אורח ארעא א"כ ע"כ שדין הפו"נ מדרך כבוד לשמים הוא ולכן עדיין יש מקום לדון אם הדרך כבוד לעשותו בראשו של מזבח .

[ג] ויש לפרש ביתר ביאור שהרי בפשוטו מהו הטעם שרק בעולה ציוותה התורה בדין הפשט ולא בשלמים משום שבעולה ההפשט הוא בשביל האימורים שהרי יכול להעלות את כל הבהמה כליל ומ"מ חידשה התורה שיעלה את הכל המזבחה, משא"כ בשלמים דל"ש דינא כיוון שבלא"ה עושה הפשט ומ"מ ודאי דהוי כמו הכשר מצוה ולכן לענין הפשט בראשו של מזבח עדיין יש בו מצוה אבל לענין דין שיהיה חיוב צריך ממש מצוה ולא כמו הכשר מצוה ודו"ק.

קד - בענין שריפת בשר קדשים בעזרה

[א] בגמ' דף קד ב "בית הדשן גדול היה בעזרה, ששם שורפין פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים ופרים הנשרפין ושעירים הנשרפין שאירע בהן פסול קודם זריקה".

ברדב"ז (פ"ז ממעה"ק ה"ג) דייק מהרמב"ם בפ"ט מפסוהמ"ק שכתב כל הקדשים נשרפים בעזרה משמע מיניה שגם בשר של קק"ל נשרף בעזרה הגם שלפי פשוטו היה צריך להיות בכל העיר כיון שנאכל בכל העיר אלא שכתב שברמב"ם לא משמע הכי כיון שלא כללם רק את האימורים אלא

כתבם יחד שאת הכל נמצא קצת סותר וצ"ב.

ובזבח תודה לח"ח זצ"ל (דף קד). דייק מלשון רש"י הכא ש כתב וז"ל "ששם שורפים פסולי בשר קדשי קדשים שמחיצת אכילתן בעזרה ופסולי אימורים אפילו של קדשים קלים דהואיל והקטרת הכשירין בעזרה אף שריפת פסוליהן בעזרה" עכ"ל, הרי משמע שגם בשר קק"ל נשרף בעזרה כיון שמקומו בעזרה ונמצא לפי"ז שיש בזה כעין מחלוקת דלרש"י ס"ל שנשרף בעזרה ואילו שיטת הרמב"ם היא שנשרפת בעזרה.

ויש לחלק קצת שבשר קק"ל הרי אין קדושתם שווה כמו האימורים מפני שהבשר יוצא מיד מידי מעילה כדאי' בריש מעילה משא"כ האימורים עדיין נשארים קדושים וצ"ע.

ומ"מ יש לציין שאפשר לתלותו במחלוקת הידועה של האחרונים האו"ש והחזו"א שנחלקו אי המריקה ושטיפה של בשר קק"ל היא בעזרה או בכל העיר [וכבר קדמו במחלוקת זו בס' הר המוריה (בהל' ביה"ב) שכל שהמו"ש של קק"ל רק בעזרה ובתפא"י במשניות כ' דהוי בכל ירושלים]

והגם שיש לחלק שמו"ש כל דינו הוא בעזרה משא"כ שריפת קדשים יש גם בית הדשן בכל העיר מ"מ הא מיהא חזינן שלענין קדושת הבשר הוא נגרר אחר האימורים ודו"ק.

קה - בענין קטן ששחט או העלה בחוץ

[א] השוחט ומעלה בחוץ . הנה במנחת חינוך (פרשת אחרי מות מצוה קפו אות א) נקט שאם קטן שחט וכן מי שהעלה אחריו חייב דלגבי זה חשוב כמו שחיטה, וז"ל: "ודע דאם א' מהפסולין לשחיטה שחט מקצת ואח"כ גמר הכשר בחוץ באופן דבחולין כה"ג השחיטה פסולה ה"נ אינו חייב משום שחוט"ח דלאו שחיטה היא אבל קטן וגדול ע"ג שחט תחלת הסימנים דכשר בחולין ובא גדול וגמר השחיטה חייב הגדול אף דבפנים קטן פסול לשחיטת קדשים כמבואר בר"מ מ"מ זה דוקא בפנים דצריכה כוונה אבל לא בחוץ ועוד אפ"ל בפנים אינו נעשה נבלה והשחיטה מטהרת מידי נבלה רק דפסולה להקרבה בוודאי חייב בחוץ ול"ש לומר כיון ששחט פורתא אינו ראוי לבא לפנים הא בכל שחוט"ח אינו ראוי לבא לפנים מ"מ זה אסרה תורה וחייבו בכך וז"פ ומ"מ לא נמנעתי לכתבו. עכ"ד

[ב] והנה ילה"ע שהרעק"א כתב לענין שחוט"ח באופן שהשוחט מתעסק שפטור והוכיח כן מד' התוס' בשבת עג. וכתב שאפ"י במתעסק של נתכוין לשחוט חולין ולא קדשים פטור כיון שאינו דומיא דשחיטת קדשים שפטור במתעסק, והתוס' בזבחים מז. פירשו שקטן חשוב כמו מתעסק של נתכוין לשם חולין שאינה שחיטה א"כ מזה נשמע שקטן פסול דומיא דמתעסק וצ"ע.

סיכום ט"ו השלבים של עשיית המנחות

בכל שלב מצוין באילו מנחות קיים או אינו קיים

ג. נתינת שמן לבלילה

בכל המנחות מלבד מנחת ריקקין

ב. נתינת סולת

בכל המנחות

א. נתינת שמן בכלי

במנחות מאפה תנור - מחלוקת

ו. לישה

בכל המנחות [במנחת סולת - מחלוקת]

ה. נתינת מים

בכל המנחות [במנחת סולת - מחלוקת]

ד. בלילה

בכל המנחות מלבד מנחת ריקקין

ט. קיטוף

החלקת פני החלות במים

בכל המנחות מלבד מנחת סולת

ח. עריכה

בכל המנחות מלבד מנחת סולת

ז. חלוקה לעשר חלות

בכל המנחות מלבד מנחת סולת

יב. פתיתה

בכל המנחות מלבד מנחת סולת

יא. משיחה

במנחת ריקקין בלבד

י. אפייה/טיגון

במאפה תנור (חלות וריקקין) - אפיה
במחבת ומרחשת - טיגון
במנחת סולת - אין

טו. נתינת לבונה

בכל המנחות

יד. יציקה

בכל המנחות מלבד מנחות מאפה תנור (חלות וריקקין)

יג. נתינה לכלי שרת נאה

בכל המנחות

פרק ג

סדר הכנת המנחה

הקדמה

חמש מנחות נדרה

סדר המעשים בחמשת סוגי המנחות

סיכום שלבי עשיית המנחה

דיני העשייה

מותן שמן בכלי

נתינת הסולת

נתינת השמן לבלילה

בלילה

נתינת מים

לישה

חלוקה לעשר חלות

עריכה

קיטוף

אפייה או טיגון

משיחה

פתיתה

נתינה לכלי שרת

יציקה

נתינת לבונה

מתוך הספר החדש "והשב את העבודה מנחות"

לתרומות והנצחות בלבד נא ליצור קשר במייל 7619185@gmail.com או בטל' 050-4111791

סיכום סדר הקרבת המנחה בקצרה

[לאחר שהמנחה הוכנה - ראה בעמוד קודם קיצור סדר ההכנה]

פרק ד
הקרבת המנחה

הקדמה

סדר הקדימה

הכהנים
המקריבים

עמידת הבעלים

סיכום סדר
הקרבת המנחה
בקצרה

הבאה לכהנים

הולכה למזבח

הנשה

דיני העבודות

ההכנות לקמיצה

קמיצה

מחיקה

הולכה לקידוש
הקומץ

קידוש הקומץ

ליקוט הלבונה

נתינת הלבונה
בכלי

הולכה למזבח

העלאה למזבח

מליחה

הקטרה

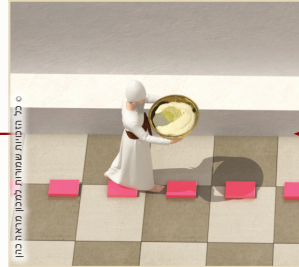
יציאה מהמקדש

לינה

הגשה בקרן מערבית דרומית

הולכת המנחה למזבח להגשה

הבאה לכהנים

קידוש הקומץ בכלי שרת

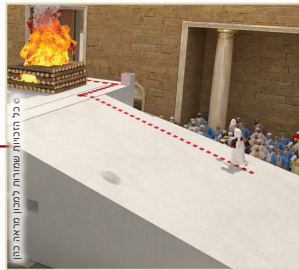
מחיקה

קמיצה

העלאה למזבח

נתינת הלבונה בכלי

ליקוט הלבונה

אכילת שיריים

הקטרת הקומץ

מליחת הקומץ

מתוך הספר החדש "והשב את העבודה מנחות"

לתרומות והנצחות בלבד נא ליצור קשר במייל 7619185@gmail.com או בטל' 050-4111791